Very rare

cf Fr. III/758 no 434
has no copy seen. —

printed only in a small ltd.
ed.

סדר

הסליחות

ליום התענית של חברת הקברנים.

כמנהג

שתי הקהלות

פפד"מ ומגנצא.

(Roedelheim 1863)

אומר יצחק בן אריה. הסליחות ליום צום ח"ק דקברנים של ק"ק פ"פ שהודפסו בסדור מיוחד בשנת תפ"ד מלאות טעיות ושבושים, כבר הגהתין והדפסתין בשנת ברי"ת בתוך ספרי תוצאות חיים טהורות ונקיות מכל שגגה ומלוות בבאור קצר מבאר את מלין קשי ההבנה. ועתה בהביאי בעז"ה את ספרי זה שנית לדפוס ראיתי להועיל לשום עין ההגהה גם על הסליחות שנוהגים לאמרן בני ח"ק דק"ק מגנצא, כי גם המה כמו שנדפסו בסדור מיוחד בפיורדא בשנת תקכ"ח רבו בהן הקמשונים עד כי ההוגה בהן לא ינקה מדבר שוא ואון. וע"כ טהרתי גם אותן מכל טעות וערכתין למול הסליחות של מנהג פפ"דמ וסדרתי שני המנהגים של פ"פ ושל מגנצא בסדר נכון ובאופן שתמצא כל חברה את מנהגה בלי חפוש אנה ואנה ובלי דלוג מדף אל דף. ובכן אתם בני חברה קדושה, בטהרת חברתכם גם טהורה תפלתכם.

ביעבריך בחדש אדר שנת תרכ"ב לפ"ק.

סליחות ליום התענית של הקברנים·

מנהג אנשי חבורתא קדישתא של הקברנים להתענות ביום מיוחד מדי שנה בשנה, והמנהג בק"ק פֿראַנקפֿורט דמיין וסביבותיה להתענות ביום שני של פרשת שמות (ובק"ק מגנצא והנוהגים כמנהגה מתענים ביום ער"ח שבט). ומשכימים ביום הזה טרם עלות השחר ואומרים ס' תהלים מתחלתו עד מזמור ל', תפלה למשה, כן נפֿפֿ"מ, אבל במגנצא אומרים תהלים כולו עד סופו. ואח"כ מתפללים, ובהחזרת שמנה עשרה כשמגיע החזן למחל לנו מלכנו כי פשענו, אומרים אלו הסליחות.

דער וואָהלטהאֶטיגקייטס-פֿעראיין של קברנים צו פֿראַנקפֿורט אַם מיין אונד איהרער אומגעגענד האָלט זיינען פֿאַסטטאַג יעדעס יאַהר אַם מאָנטאַג פֿאָר פ' שמות; יענער אין מאַינץ אונד מאַנכען אַנדערן קהלות אַן ערב ר"ח שבט. עס פֿערזאַממעלן זיך דיא פֿעראיינסמיטגליעדער שאָן פֿאָר טאַגעסאַנבורך אונד זאַגען תהלים פֿערס-ווייזע, אין פֿפֿ"מ ביס צום נייגציגסטען קאַפּיטעל, אין מאַינץ אַבער גאַנץ ביס ענדע. דאַן ווירד שחרית געבעטעט אונד ווען דער חזן ביים ווידערהאָלטען שמנה עשרה אַן מחל לנו מלכנו כי פשענו האָלט, זעטצען זיא פֿאָלגענדע סליחות איין.

סְלַח לָנוּ אָבִינוּ כִּי בְּרֹב אִוַּלְתֵּנוּ שָׁגִינוּ:
מְחַל לָנוּ מַלְכֵּנוּ כִּי רַבּוּ עֲוֹנֵינוּ:

אֵל אֶרֶךְ אַפַּיִם אָתָּה· וּבַעַל הָרַחֲמִים נִקְרֵאתָ· וְדֶרֶךְ תְּשׁוּבָה הוֹרֵיתָ: גְּדֻלַּת רַחֲמֶיךָ וַחֲסָדֶיךָ· תִּזְכּוֹר הַיּוֹם וּבְכָל־יוֹם לְזֶרַע יְדִידֶיךָ: תֵּפֶן אֵלֵינוּ בְּרַחֲמִים· כִּי אַתָּה הוּא בַּעַל הָרַחֲמִים: בְּתַחֲנוּן וּבִתְפִלָּה פָּנֶיךָ נְקַדֵּם· כְּהוֹדַעְתָּ לֶעָנָו מִקֶּדֶם: מֵחֲרוֹן אַפְּךָ שׁוּב· כְּמוֹ בְּתוֹרָתְךָ כָּתוּב: וּבְצֵל כְּנָפֶיךָ נֶחֱסֶה וְנִתְלוֹנָן· כְּיוֹם וַיֵּרֶד יְיָ בֶּעָנָן: תַּעֲבוֹר עַל־פֶּשַׁע וְתִמְחֶה אָשָׁם· כְּיוֹם וַיִּתְיַצֵּב עִמּוֹ שָׁם: תַּאֲזִין שַׁוְעָתֵנוּ וְתַקְשִׁיב מִמֶּנּוּ מַאֲמָר· כְּיוֹם וַיִּקְרָא בְשֵׁם יְיָ· וְשָׁם נֶאֱמַר

וַיַּעֲבֹר יְהוָה׀ עַל־פָּנָיו וַיִּקְרָא

יְהוָה׀ יְהוָה אֵל רַחוּם וְחַנּוּן· אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וֶאֱמֶת: נֹצֵר חֶסֶד לָאֲלָפִים נֹשֵׂא עָוֹן וָפֶשַׁע וְחַטָּאָה וְנַקֵּה: וְסָלַחְתָּ לַעֲוֹנֵנוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וּנְחַלְתָּנוּ: סְלַח לָנוּ אָבִינוּ כִּי חָטָאנוּ· מְחַל לָנוּ מַלְכֵּנוּ כִּי פָשָׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנָי טוֹב וְסַלָּח וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קֹרְאֶיךָ:

*) כְּרַחֵם אָב עַל־בָּנִים כֵּן תְּרַחֵם יְיָ עָלֵינוּ: לְמַעַן שִׁמְךָ יְיָ וְסָלַחְתָּ לַעֲוֹנֵנוּ כִּי רַב הוּא: וְאַתָּה תִּשְׁמַע מִן הַשָּׁמַיִם מְכוֹן שִׁבְתְּךָ וְסָלַחְתָּ: סְלַח נָא לַעֲוֹן הָעָם הַזֶּה כְּגֹדֶל חַסְדֶּךָ וְכַאֲשֶׁר נָשָׂאתָה לָעָם הַזֶּה מִמִּצְרַיִם וְעַד הֵנָּה: וְשָׁם נֶאֱמַר וַיֹּאמֶר יְיָ סָלַחְתִּי כִּדְבָרֶךָ: הַטֵּה אֱלֹהַי׀ אָזְנְךָ. וּשְׁמָע פְּקַח עֵינֶיךָ וּרְאֵה שֹׁמְמֹתֵינוּ וְהָעִיר אֲשֶׁר־נִקְרָא שִׁמְךָ עָלֶיהָ כִּי לֹא עַל־צִדְקֹתֵינוּ אֲנַחְנוּ מַפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ· כִּי עַל רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנָי׀ שְׁמָעָה אֲדֹנָי׀ סְלָחָה אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אַל־תְּאַחַר לְמַעַנְךָ אֱלֹהַי כִּי־שִׁמְךָ נִקְרָא עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמֶּךָ:

---

*) נמנגצא אומרים זה.

מַה נֹּאמַר לְפָנֶיךָ יוֹשֵׁב מָרוֹם וּמַה נְּסַפֵּר לְפָנֶיךָ שׁוֹכֵן שְׁחָקִים: מַה נֹּאמַר לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ מַה נְּדַבֵּר וּמַה נִּצְטַדָּק: לְמַעַן שִׁמְךָ יְיָ וְסָלַחְתָּ לַעֲוֹנֵנוּ כִּי רַב הוּא: אֱלֹהֵינוּ בּוֹשְׁנוּ בְּמַעֲשֵׂינוּ וְנִכְלַמְנוּ בַּעֲוֹנֵינוּ: אֵין לָנוּ פֶּה לְהָשִׁיב וְלֹא מֵצַח לְהָרִים רֹאשׁ: כִּי עֲוֹנֹתֵינוּ רָבוּ לְמַעְלָה רֹּאשׁ וְאַשְׁמָתֵנוּ גָדְלָה עַד לַשָּׁמָיִם: כִּי עֲוֹנֹתֵינוּ רַבּוּ מִלְּמְנוֹת וְחַטֹּאתֵינוּ עָצְמוּ מִסַּפֵּר: יָדַעְנוּ יְיָ רִשְׁעֵנוּ עֲוֹן אֲבוֹתֵינוּ כִּי חָטָאנוּ לָךְ: יָדַעְנוּ כִּי חָטָאנוּ וְאֵין מִי יַעֲמֹד בַּעֲדֵנוּ שִׁמְךָ הַגָּדוֹל יַעֲמָד־לָנוּ בְּעֵת צָרָה: יָדַעְנוּ כִּי אֵין בָּנוּ מַעֲשִׂים, צְדָקָה עֲשֵׂה עִמָּנוּ לְמַעַן שְׁמֶךָ: לֹא כַחֲטָאֵינוּ תַּעֲשֶׂה לָנוּ וְלֹא כַעֲוֹנֹתֵינוּ תִּגְמֹל עָלֵינוּ: כִּי כִגְבֹהַּ הַשָּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ הַגְּבַר חַסְדְּךָ עָלֵינוּ: כִּרְחֹק מִזְרָח מִמַּעֲרָב תַּרְחִיק מִמֶּנּוּ אֶת פְּשָׁעֵינוּ: כְּרַחֵם אָב עַל בָּנִים תְּרַחֵם יְיָ עָלֵינוּ: לַאדֹנָי אֱלֹהֵינוּ הָרַחֲמִים וְהַסְּלִחוֹת כִּי מָרַדְנוּ בוֹ: וְסָלַחְתָּ לְעַמְּךָ אֲשֶׁר חָטְאוּ לָךְ וּלְכָל־פִּשְׁעֵיהֶם אֲשֶׁר פָּשְׁעוּ בָךְ וּנְתַתָּם לְרַחֲמִים לִפְנֵי שׁוֹבֵיהֶם וְרִחֲמוּם: וְאַתָּה תִּשְׁמַע מִמְּקוֹם שִׁבְתְּךָ מִן הַשָּׁמַיִם וְשָׁמַעְתָּ וְסָלָחְתָּ: סְלַח נָא לַעֲוֹן הָעָם הַזֶּה כְּגֹדֶל חַסְדֶּךָ וְכַאֲשֶׁר נָשָׂאתָה לָעָם הַזֶּה מִמִּצְרַיִם וְעַד הֵנָּה. וְשָׁם נֶאֱמַר וַיֹּאמֶר יְיָ סָלַחְתִּי כִּדְבָרֶךָ: הַטֵּה אֱלֹהַי׀ אָזְנְךָ וּשְׁמָע פְּקַח עֵינֶיךָ וּרְאֵה שֹׁמְמֹתֵינוּ וְהָעִיר אֲשֶׁר־נִקְרָא שִׁמְךָ עָלֶיהָ כִּי לֹא עַל־צִדְקֹתֵינוּ אֲנַחְנוּ מַפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ. כִּי עַל רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנָי׀ שְׁמָעָה אֲדֹנָי׀ סְלָחָה אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אַל־תְּאַחַר לְמַעַנְךָ אֱלֹהַי כִּי־שִׁמְךָ נִקְרָא עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמֶּךָ:

על סדר א"ב. וזה המחבר אברהם בן אביגדור קרא חתום בסופה.

אלהינו ואלהי אבותינו.

*) אָנָּא אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אֱלֹהֵי יִצְחָק וֵאלֹהֵי
יַעֲקֹב מִמֶּנּוּ אַל־תִּרְחַק· מְשַׂנְאֵינוּ יִרְחֲקוּנוּ
מִמִּשְׁכְּנוֹתֵינוּ לְהַרְחַק· אֲדֹנָי תִּלְעַג לָמוֹ יוֹשֵׁב
בַּשָּׁמַיִם תִּשְׂחָק: בְּךָ בָּטַחְנוּ לְבַל תִּטְּשֵׁנוּ בְּיַד
אוֹיְבֵינוּ לִמְחוֹת· הַמְצִיאֵנוּ יְשׁוּעָה הַצָּלָה
וּרְוָחוֹת· כִּי מָלֵאנוּ בֶּהָלוֹת רַבּוֹת וַאֲנָחוֹת·
תְּמוּר עֲוֹנוֹתֵינוּ יִהְיוּ לְכַפָּרָה וְלִסְלִיחוֹת: גָּלִינוּ
לְבֵין הַגּוֹיִם וּמְנוּחָה לֹא מָצָאנוּ· לֹא נָחְנוּ
וְלֹא שָׁלַוְנוּ וְלֹא שָׁקַטְנוּ· וַיָּבֹא רֹגֶז כִּי חָטָאנוּ
פָּשַׁעְנוּ· הַיָּשָׁר הֶעֱוִינוּ· וְהָרַע בְּעֵינֶיךָ עָשִׂינוּ:
דַּלְתְּךָ דָפַקְנוּ לְעוֹרֵר חֲסָדֶיךָ· לִסְלֹחַ וְלִמְחֹל
לַעֲוֹן מְיַחֲדֶיךָ· אַתָּה הַפּוֹתֵחַ יָד לְקַבֵּל בָּאֵי

אנא אלהי, סליחה זו לקוחה מסליחות מנהג פולין סימן קמ"א והיא ג"כ בסדר אומרים לבקר לר"ה, ולכן היא ומובנת בלי פרוש, אשר ע"כ לא אעיר אלא על פסוקי התורה אשר עליהם הוסדה ועל הטעיות שנפלו בדפוסים. אדני תלעג, ע"פ תהלים ב', ד'. תמור, במקום, ושיעור החרוז, הבהלות רבות יהיו לכפרה על עונותינו. לא נחנו ע"פ איוב ג', כ"ו. והפייטן הפריד הפסוק לשווי החרוז.

---

*) נק"ק מגנצא והנוהגים במנהגה אומרים זו:

תַּעֲנִית צִבּוּר קָבְעוּ תְּבוֹעַ צְרָכִים· שׁוּב עָדֶיךָ חַפֵּשׂ
חֲקוֹר דְּרָכִים· רַךְ לִרְצוֹת בִּשְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה עֲרָכִים· קָשֶׁה
לִכְעוֹס תֵּת לְאַפַּיִם אֲרָכִים: צְדָדֶיךָ מְקֻשָּׁטִים עֲדָיִים
בְּלִי תַפְשִׁיט· פְּאֵר הָרַחֲמִים וְהַסְּלִיחוֹת הוֹד תַּכְשִׁיט·

עָדֶיךָ׃ לַעֲנִיֶּיךָ פָּתֹחַ תִּפְתַּח אֶת־יָדֶךָ׃ הִנֵּה
עָלָה עָשָׁן בְּאַפְּךָ כְּקִיטוֹר׃ לִקְרֹא לְךָ אָבִי אַלּוּף
נְעוּרַי שָׂפָה אֶפְטוֹר׃ הֲתִשְׁמֹר לָנֶצַח אִם
לְעוֹלָם תִּנְטוֹר׃ עֲשֵׂה כִּדְבָרְךָ לֹא־תִתְקוֹם וְלֹא־
תִטֹּר׃ וְאַף אִם־רַבּוּ מֵחוֹל יָמִים חַטֹּאתֵינוּ׃
הֲלֹא יָדַעְתָּ יִצְרֵנוּ עֲשִׂיתוֹ בְּקִרְבֵּנוּ׃ וְאַתָּה יְיָ
אֵל רַחוּם וְחַנּוּן כְּהוֹדַעְתָּנוּ׃ וְסָלַחְתָּ לַעֲוֹנֵנוּ
וּלְחַטָּאתֵנוּ וּנְחַלְתָּנוּ׃ זְכָר־זֹאת אוֹיֵב חֵרֵף
אֶת־שְׁמֶךָ׃ מְשַׂנְאֶיךָ נָשְׂאוּ רֹאשׁ יַעֲרִימוּ סוֹד
עַל־עַמֶּךָ׃ לְשָׂרְפֵנוּ לְגָרְשֵׁנוּ וְלָבֹז וְלִשְׁלֹל
יִתְנַכְּלוּ מִתְקוֹמְמֶיךָ׃ רִיבָה יְיָ אֶת־יְרִיבַי לְחַם
אֶת־לֹחֲמֶיךָ׃ חֶרְפָּתָם שָׁמַעְתָּ יְיָ עָלַי כָּל־
מַחְשְׁבוֹתָם׃ וּמַעַלְלֵיהֶם עֲלִילוֹת רֶשַׁע
בְּתַרְמִיתָם׃ לְהַכְחִידֵנוּ וּלְהַשְׁמִידֵנוּ כָּל־
עֲצָתָם׃ שִׁבְתָּם וְקִימָתָם הַבִּיטָה אֲנִי מַנְגִּינָתָם׃

לעניֶיך ל׳ רבים כל״ל, ונדפוסים לאחיך לעניך והוא טעות. פתח תפתח, דברים ט״ו, י״א. שפה אפטור, אפתח, ל׳ יפטירו בשפה (תהלים כ״ב, ח׳). התשמר לנצח, ע״פ ירמיה ג׳, ה׳. זכר זאת, תהלים ע״ד, י״ח משנאיך שם פ״ג, ג׳. מתקוממיך כל״ל. ריבה ה׳, כל״ל ע״פ תהלים ל״ה, א׳, והמדפיסים שכחו השם. עלילות רֶשַׁע בתרמיתם כל״ל ובספרים שבוש. שבתם,

---

עֲטֶרֶת כְּלִילַת קִלּוּס וּפִלּוּל תַּקְשִׁיט׃ סֵדֶר הַחַיִּים
וּפַרְנָסָה לִיצוּרִים תּוֹשִׁיט׃ נִסְתְּמָה הַבִּירָה וְנִתְרוֹקַן
טֹהַר הַשֻּׁלְחָן׃ מֵזִין מַזִּיחַ סֵתֶר מֵעֲבוֹדַת פָּלְחָן׃
לִשְׁפִיכוּת הַנֶּפֶשׁ חָשׁוּב כִּבְשִׂית זָלְחָן׃ כִּמְעַטֵּר וּמַשְׂבִּיעַ

טוֹב יְיָ לְקֹוָו לְנֶפֶשׁ תִּדְרְשֶׁנּוּ· דָּרַשְׁנוּךָ עַל־כָּל־
שׂוֹנֵא אֲשֶׁר דָּם כַּמַּיִם יִשְׁפְּכֶנּוּ· אָמַרְתָּ מִיַּד
אִישׁ אָחִיו נֶפֶשׁ הָאָדָם אֶדְרְשֶׁנּוּ· לֹא תַחְמֹל
וְלֹא תְכַסֶּה עָלָיו כִּי הָרֹג תַּהַרְגֶנּוּ: יְקַוֶּה יְצַפֶּה
עַל־גָּלוּת יוֹדְעֶיךָ· יֶאֱרֹב כַּאֲרִי בְּמִסְתָּרִים עַל
נוֹשְׁעֶיךָ· רַחֵם תְּרַחֲמֵנוּ וְיֶהֱמוּ עָלֵינוּ מֵעֶיךָ·
כְּמִצְוָתְךָ לֹא תַעֲמֹד עַל־דַּם רֵעֶךָ: כַּלֵּה גָּרֵשׁ
יְגָרְשׁוּ כֵּן לֵב הַצּוֹרְרִים· לְתִתֵּנוּ לַחֶרֶב וּלְבִזָּה
בִּידֵי אַכְזָרִים· חֶרְפָּה יַשְׂבִּיעוּנוּ וְיַרְווּנוּ לַעֲנָה
וּמְרוֹרִים· הִשְׁקִימוּ מַיִם הַמְאָרְרִים וְהָיוּ לָהֶם
לְמָרִים: לֹא תִרְאֶה צֹאנְךָ נִדָּחִים וְהִתְעַלַּמְתָּ
מֵהֶם· אֵיכָה יִרְעוּ וְאֵיכָה יִרְבְּצוּ בְּאֶרֶץ אוֹיְבֵיהֶם·
לֹא־מְאַסְתִּים וְלֹא־גְעַלְתִּים הִבְטַחְתָּ לָהֶם·
שַׁלָּמָה יִהְיוּ כְּעֹטְיָה עַל־עֶדְרֵי חֲבֵרֵיהֶם: מִכָּל־
הָעַמִּים הֲלֹא בָחַרְתָּ בָּהֶם· וְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל מֵעוֹלָם

איכה ג׳, ס״ו. טוב ה׳, שם ג׳, כ״ה. לא תחמל דברים י״ג, ט׳. כְּמִצְוָתְךָ ל׳ יחיד כנ״ל. לא תעמד ויקרא י״ט, ט״ז. לב הצוררים, כנ״ל. שלמה יהיו, ע״פ שיר א׳, ז׳.

גּוֹאֵל רוֹפֵא וְסַלְּחָן: יָאוּת לְךָ יַעַן מִמְּךָ נִשְׁעֶנֶת·
טוּב רוּחֲךָ הֱיוֹת נִזּוֹנֶת וּמִתְפַּרְנֶסֶת· חָלִילָה לְּךָ נִשְׁאֶלֶת
קוֹבֶלֶת וּמִתְנוֹסֶסֶת· זְכֹר דַּאֲגוֹתֶיהָ לְפָנֶיךָ מִשְׁחֶרֶת
וּמַכְנֶסֶת: וְאֵלֶיךָ הִיא נְשׂוּיָה וּבְךָ חֲסוּיָה· הַוּוֹתֶיהָ הַעֲבֵר

נִקְרָא עֲלֵיהֶם· וּבִכְבוֹדְךָ נִגְלֵיתָ לְהוֹשִׁיעָם
תָּמִיד מִיַּד שׂוֹנְאֵיהֶם· וְעַתָּה נִסְתַּרְתָּ וּכְבוֹדְךָ
גָּלָה מֵהֶם: נִשָּׂא לְבָבֵינוּ אֵלֶיךָ אֵל בַּשָּׁמָיִם·
נִשְׁפֹּךְ לְפָנֶיךָ שִׂיחֵנוּ כַּמָּיִם· רַק בְּךָ מַחְסֵנוּ
וּבִטְחוֹנֵנוּ תְּלוּיִים· יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ
אַפַּיִם: סַכֶּךְ־נָא עָלֵינוּ כַּנְפֵי רַחֲמִים לַחֲמֹל·
אַכְזָרִיּוּת לֵב קָמֵינוּ מֵעָלֵינוּ קְמֹל· תְּנֵנוּ לְרַחֲמִים
וְרַחֲמִים וְחֶסֶד לָנוּ גְּמֹל· כִּי לֹא יָדַעְנוּ לִפְנוֹת
יָמִין וּשְׂמֹאל: עֵינֵינוּ לְךָ לְבַד תְּלוּיוֹת עַד
שֶׁתְּחָנְנֵנוּ· כְּרַחֵם אָב עַל־בָּנִים כֵּן תְּרַחֲמֵנוּ·
קוּמָה יְיָ בְּרַחֲמֶיךָ וַחֲסָדֶיךָ לְהוֹשִׁיעֵנוּ· פֶּן־יְנַכְּרוּ
צָרֵינוּ פֶּן־יֹאמְרוּ רָמָה יָדֵנוּ: פְּרוֹשׂ עָלֵינוּ סֻכַּת
שְׁלוֹמֶךָ· כִּי אֲנַחְנוּ נַחֲלָתְךָ וְעַמֶּךָ· בְּנֵי אַבְרָהָם
יִצְחָק וְיַעֲקֹב תְּמִימֶיךָ· לֹא תְשַׁלְּחֵנוּ רֵיקָם
מֵעִמֶּךָ: צְפֵה וְהַבֵּט עֲנִיִּים רַבִּים וְאֻמְלָלִים

ועתה נסתרת וכבודך גלה מהם ככה הנוסחה הנכונה, וכן הגיה דוו"ה ז"ל. קמל, ל' כריתה, מגזרת החפיר לכנון קמל (ישעיה ל"ג, ט'). ורחמים וחסד לנו, כל"ל. פן ינכרו ע"פ דברים ל"ב, כ"ז. לא תשלחנו דברים ט"ו, י"ג. רק ככם

מִי כָמוֹךָ חֲסִין יָהּ· הֶרֶךְ אֻמָּנוּתְךָ בְּחֶלְקְךָ לִלְגְיוֹנְךָ
אַפְּסְנְיָא· גְּמוֹל חֶסֶד לָעֲלוּבָה הַלָּזוּ אַכְסַנְיָא: בְּקִיאִים
וּמְיֻשָּׁבִים לִרְצוֹתְךָ בִּדְבָרִים עֲרֵבִים· אָפְסוּ פַּסּוּ בְּכֹחָם

בקרבנו· אם נרחיק נדוד איה איפה שלומנו
וצידנו· ואף אם נלך לשלום העולם צר
אצלנו· אי־זה בית אשר יבנו לנו ואי־זה מקום
מנוחתנו: קרבת מקדם ביום אקראך· אף
כי פנו אל־אלהי נכר להכעיסך· העמדת להם
מושיעים להושיע בשליחותך· כי אין לנו
אלהים זולתך: ראה כי עליך ותורתך כל־
היום הרגנו· ואם חוטאים אנחנו בקרב הגוים
ישבנו· הם לנו למוקש ברב עונות בהם
נוקשנו· לאדנים קשים זולתך אלהים נבעלנו:
שדי תפל על־שנאיך אימתה ופחד· לבל
יעריםו סוד על־עמך בכחד· בסדם אל־תבא
ובקהלם אל־תחד· שמע ישראל, יי אלהינו
יי אחד: תשוב תרחמנו תשליך חטאתינו

הכנוי נו לנסתר ופה למדברים בעדם. וצידנו, ל' ויקחו האנשים מצידם (יהושע ט', י"ד). אי זה בית ע"פ ישעיה ס"ו א'. כי אין לנו, ככה הנוסחא. ברב עונות, ברב עונותינו נוקשנו בהם. לאדונים קשים ע"פ ישעיה כ"ו, י"ג. בסודם אל תבא, ע"פ בראשית מ"ט, ו'. תשוב תרחמנו ע"פ מיכה ז' י"ט.

קטיגור מערבבים· מאהבי לאבי שבשמים זריזים
מערבבים· יראיו נדברי דתו שחר וערבים: הקדשנו
צום עוללים וזקני אספות· ישרנו רנה ותפלה שקדנו
ספות· חשוך למטה מעון ושלומנו תשפות· זקוף דל

בִּמְצוּלָה· וְאִם חַטָּאתֵנוּ כָּבְדָה רַבָּה וְגָדְלָה·
לָמָּה נִפּוֹל כִּנְפוֹל בְּנֵי עַוְלָה· נִפְּלָה־נָּא בְיַד־יְיָ
וּבְיַד אָדָם אַל־נִפֹּלָה: תָּחִישׁ תִּשְׁלַח גּוֹאֵל
תֹּאמַר קֵץ לְגָלוּתֵנוּ· שׁוּב לִירוּשָׁלַיִם עִיר נַחֲלַת
אֲבוֹתֵינוּ· בְּנֵה בֵּית קָדְשְׁךָ בֵּית תִּפְאַרְתֵּנוּ·
תְּבִיאֵנוּ אֶל־הַר קָדְשֶׁךָ וְשַׂמְּחֵנוּ בְּבֵית תְּפִלָּתֵנוּ:
אָז כַּהֲבִיאֲךָ רַעְיָתְךָ הַר מוֹר סַמִּים· יִתְגַּדַּל
וְיִתְקַדַּשׁ שִׁמְךָ וְנוֹדַעְתָּ לְעֵינֵי גוֹיִם· יַכִּירוּ וְיֵדְעוּ
כִּי אַתָּה יְיָ אֶחָד לְעוֹלָמִים· רַק חוּשָׁה הִתְהַלֵּךְ
לְפָנַי עַל־הָרֵי בְשָׂמִים: בִּנְיָן מְפֹאָר לְעַבְדְּךָ
בּוֹ בְשִׂמְחָה· מַהֵר לִבְנוֹתוֹ לִהְיוֹת לְךָ לְבֵית
מְנוּחָה· אָבִי נְדוֹר אוֹתוֹ בְּרַחֲמִים וּבְרוּחַ נָחָה·
וְהָיָה לְךָ וּלְבָנֶיךָ לְמָשְׁחָה: חֲזַק וֶאֱמַץ לִפְדּוֹת
בִּנְךָ הַבְּכוֹר· וְאֶת־פִּי מְחָרְפֵינוּ סְתוֹם וּסְכוֹר·
קְנֵה עַמְּךָ שֵׁנִית וְעוֹד לֹא תִמְכֹּר· בְּרִיתְךָ אֶת־
יַעֲקֹב וְאֶת־יִצְחָק וְאֶת־אַבְרָהָם תִּזְכֹּר:

חַטָּאתֵנוּ כצ"ל. רַבָּה מלעיל ל' עבר. נפלה ע"פ ש"ב כ"ד, י"ד. תביאנו אל הר ע"פ ישעיה נ"ו, ז'. לעיני גוים ככה העיקר כי החרוז מוסב על יחזקאל ל"ח, כ"ג. למשחה לגדולה ולתפארת כמו במדבר י"ח, ח'.

מֵעֹפֶר וְאֶבְיוֹן מֵאַשְׁפּוֹת: בְּתוֹר הַמַּעֲלָה וּבְמִדּוֹת הֲגוּנוֹת
תְּרוּמוֹת· עַרְבָּתֵנוּ שִׂים טוֹב יוֹשֵׁב מְרוֹמוֹת· וּבְמִקְוֵה טֹהַר
תָּדִיחַ קַלּוֹת וְרָמוֹת· מְצוֹא תְפִלָּתֵנוּ חֶסֶד לְאַדֶּרֶךְ רוֹמֵמוֹת:

אל מלך יושב וכו'.

אֵל מֶלֶךְ· יוֹשֵׁב עַל־כִּסֵּא רַחֲמִים· מִתְנַהֵג בַּחֲסִידוּת· מוֹחֵל עֲוֹנוֹת עַמּוֹ· מַעֲבִיר רִאשׁוֹן רִאשׁוֹן· מַרְבֶּה מְחִילָה לְחַטָּאִים וּסְלִיחָה לְפוֹשְׁעִים· עוֹשֶׂה צְדָקוֹת עִם־כָּל־בָּשָׂר וְרוּחַ· לֹא כְרָעָתָם תִּגְמוֹל לָהֶם: אֵל שֶׁהוֹרֵיתָנוּ לוֹמַר שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה· זְכָר־לָנוּ הַיּוֹם בְּרִית שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה· כְּמוֹ שֶׁהוֹדַעְתָּ לֶעָנָו מִקֶּדֶם· וְכֵן כָּתוּב וַיֵּרֶד יְיָ בֶּעָנָן וַיִּתְיַצֵּב עִמּוֹ שָׁם וַיִּקְרָא בְשֵׁם יְיָ· (וְשָׁם נֶאֱמַר)·

וַיַּעֲבֹר יְהוָה׀ עַל־פָּנָיו וַיִּקְרָא

יְהוָה׀ יְהוָה אֵל רַחוּם וְחַנּוּן· אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וֶאֱמֶת: נֹצֵר חֶסֶד לָאֲלָפִים נֹשֵׂא עָוֹן וָפֶשַׁע וְחַטָּאָה וְנַקֵּה: וְסָלַחְתָּ לַעֲוֹנֵנוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וּנְחַלְתָּנוּ:

סְלַח לָנוּ אָבִינוּ כִּי חָטָאנוּ· מְחַל לָנוּ מַלְכֵּנוּ כִּי פָשָׁעְנוּ: כִּי־אַתָּה אֲדֹנָי טוֹב וְסַלָּח וְרַב־חֶסֶד לְכָל־קֹרְאֶיךָ:

תגמול לָהֶם כן הוא בכ"י ומדויק, ועיקר. שֶׁהוֹרֵיתָנוּ כן הוא בכ"י, ובכ"ל, וגם בסדורי ספרדים הגירסה הוֹרֵיתָנוּ וכן מצאתי עוד בשני כ"י אחרים, ומה שבסדורי האשכנזים הוֹרֵיתָ לָנוּ לא טוב הוא ע"פ תהלוכי הלשון. וְשָׁם נֶאֱמַר כן הוא בכל כ"י שראיתי גם בסדורי הספרדים ככה, ובכ"ל, ובזה עולה הפירוש יפה, ר"ל בפסוק וירד ה' וגו' נאמר שם ויעבר ה' וגו'.

*) זְכָר־נָא כִּי־כַחֹמֶר עֲשִׂיתָנִי וְאֶל־עָפָר תְּשִׁיבֵנִי׃ וּמַה־יִּצְדַּק אֱנוֹשׁ עִם־אֵל וּמַה־יִּזְכֶּה יְלוּד אִשָּׁה׃ בְּכָל־יוֹם לַמָּוֶת מְחַכֶּה׃ יָדַעְנוּ יְיָ רִשְׁעֵנוּ עֲוֹן אֲבוֹתֵינוּ כִּי חָטָאנוּ לָךְ׃ לַאדֹנָי אֱלֹהֵינוּ הָרַחֲמִים וְהַסְּלִחוֹת כִּי מָרַדְנוּ בּוֹ׃

לַייָ הַיְשׁוּעָה עַל עַמְּךָ בִרְכָתֶךָ סֶּלָה׃ יְיָ צְבָאוֹת עִמָּנוּ מִשְׂגָּב לָנוּ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב סֶלָה׃ יְיָ צְבָאוֹת אַשְׁרֵי אָדָם בֹּטֵחַ בָּךְ׃ יְיָ הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְיוֹם קָרְאֵנוּ׃ כִּי לֹא עַל־צִדְקֹתֵינוּ אֲנַחְנוּ מַפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ׃ כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים׃ אֲדֹנָי שְׁמָעָה אֲדֹנָי סְלָחָה אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אַל־תְּאַחַר לְמַעַנְךָ אֱלֹהַי׃ כִּי שִׁמְךָ נִקְרָא עַל עִירְךָ וְעַל עַמֶּךָ׃

אלהינו ואלהי אבותינו.

אָנָּא יְיָ אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם הָאֵל הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא׃ שֹׁמֵר הַבְּרִית וְהַחֶסֶד לְאֹהֲבָיו וּלְשֹׁמְרֵי מִצְוֹתָיו כַּשּׁוּרָה׃ תְּהִי־נָא אָזְנְךָ קַשֶּׁבֶת וְעֵינֶיךָ פְּתוּחוֹת בִּשְׁקִירָה׃ רְצֵה בִתְפִלָּתֵנוּ אֲשֶׁר מִתְפַּלְּלִים אֲנַחְנוּ בְּנֵי הַחֲבוּרָה׃

אנא ה'. סליחה זו מיוחדת היא ליום צום של חברת קדישא דקברנים בפ' שמות, והיא הולכת על סדר א"ב, ותוכן ענין כולה לדבר על מצות גמלות חסד וגודל מעלתה. ומחברה לא נודע לי. — כשורה, כמו שהוא נכון ויושר. בשקירה, בראיה.

---

*) במנהגנו אומרים פסוקים אלה עם הסליחה העומדת אצליהן:

שׁוּבוּ שׁוּבוּ אָמַרְתָּ לָנוּ וְעַל הַתְּשׁוּבָה מֵרֹאשׁ הִבְטַחְתָּנוּ׃ תָּשֵׁב אֱנוֹשׁ עַד דַּכָּא וַתֹּאמֶר שׁוּבוּ בְנֵי אָדָם׃ שׁוּבוּ בָּנִים שׁוֹבָבִים אֶרְפָּה מְשׁוּבֹתֵיכֶם הִנְנוּ אָתָנוּ לָךְ כִּי אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ׃ שׁוּבָה יְיָ רִבְבוֹת אַלְפֵי יִשְׂרָאֵל׃ שׁוּבָה יִשְׂרָאֵל עַד יְיָ אֱלֹהֶיךָ כִּי כָשַׁלְתָּ בַּעֲוֹנֶךָ׃

ליי הישועה וכו' עד על עירך ועל עמך. ואח"כ הסליחה תשוב תרחמנו וכו'.

כְּדֶרֶךְ מִצְוֹתֶיךָ נָרוּצָה אַחֲרֶיךָ לַעֲשׂוֹת
הַמִּצְוָה לִשְׁמָהּ׃ כַּכָּתוּב אַחֲרֵי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם
תֵּלֵכוּ וְהִיא הַתְּמִיהָה אֶפְשַׁר לַהֲלֹךְ אַחַר
הַשְּׁכִינָה אָדָם לַהֶבֶל דָּמָה׃ אֲבָל פֵּרְשׁוּ יָפֶה
אַחֲרֵי מִדּוֹתָיו שׁוֹכֵן רוֹמָה׃

גַּם בְּאֹרַח זוּ הָלַכְנוּ נְתִיבוֹת דֶּרֶךְ תְּבוּנוֹת׃
מַה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא הִלְבִּישׁ עֲרוּמִים מְעוֹנוֹת׃
שֶׁנֶּאֱמַר וַיַּעַשׂ יְיָ אֱלֹהִים לְאָדָם וּלְאִשְׁתּוֹ
כָּתְנוֹת׃ וְאַף אֲנַחְנוּ וְיִתְיַצְּבוּ כְּמוֹ לְבוּשׁ
מִמְּנוּחוֹת שַׁאֲנַנּוֹת׃

המצוָה כנ"ל, פירוש המלות של ג"א. ככתוב וגו' מיוסד על מאמר חז"ל בסוטה דף י"ג, אמר ר' חמא בר חנינא מאי דכתיב אחרי ה' אלהיכם תלכו, וכי אפשר לו לאדם להלך אחר השכינה, והלא כבר נאמר כי ה' אלהיך אש אוכלה הוא אל קנא? אלא הלוך אחר מדותיו של הקב"ה, מה הוא הלביש ערומים, דכתיב ויעש ה' אלהים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם, אף אתה הלבש ערומים. הקב"ה ביקר חולים, דכתיב וירא ה' אליו באלוני ממרא, אף אתה בקר חולים. הקב"ה קבר מתים, דכתיב ויקבור אותו בגי, אף אתה קבור מתים. הקב"ה נחם אבלים, דכתיב ויהי אחרי מות אברהם ויברך אלהים את יצחק בנו, אף אתה נחם אבלים עכ"ל: שוכן רומה, הקב"ה השוכן ברום שמים. ערומים מעונות, אדם וחוה, כמו שפירש רש"י בבראשית ג', ז'. ואף אנחנו עשינו כן. ויתיצבו פסוק באיוב ל"ח, י"ד. ונדרש בירושלמי מסכת כלאים דף ל"ב, תני בשם ר' נתן, כסות היורדת עם אדם לשאול היא באה עמו, מאי טעמא?

אלהינו ואלהי אבותינו.

תָּשׁוּב תְּרַחֲמֵנוּ שׁוּב שְׁבוּתֵנוּ כְּנָאֳמֶךָ׃ שׁוּב כְּקֶדֶם
חַדֵּשׁ חִבַּת לְאֻמֶּךָ׃ רַחֵם רֹגֶז וְקָרֵב שֵׁךְ זַעְמֶךָ׃ שׁוּב
מֵחֲרוֹן אַפֶּךָ וְהִנָּחֵם עַל הָרָעָה לְעַמֶּךָ׃ קַבֵּץ וּבַקֵּשׁ
אוֹבְדוֹת חַזֵּק נַחֲלוֹתֶיךָ׃ צֹאן הַהֲרֵגָה הַגְּזוּרָה גָּזוֹ

דִּרְשׁוּ מֵעַל סֵפֶר תּוֹרָה תְּחִלָּתָהּ גְּמִילוּת
חֲסָדִים· וַיַּעַשׂ יְיָ אֱלֹהִים לְאָדָם וּלְאִשְׁתּוֹ
כָּתְנוֹת הַחֲמוּדִים· וְסוֹפָהּ וַיִּקְבֹּר אֹתוֹ בַגַּי
בְּבַעַל פְּעוֹר הַנִּצְמָדִים· בְּיוֹם חֲרוֹן אַף רוֹאֶה
קִבְרוֹ יַחֲזוֹר מְפֻחָדִים:

הַדֶּרֶךְ יֵלְכוּ בָהּ אָמְרוּ זֶה בִּקּוּר חוֹלִים·
הַמְבַקֵּר בֶּן גִּילוֹ נוֹטֵל אֶחָד מִשִּׁשִּׁים וּמְבַטְּלִים·

תתהפך כחמר חותם ויתיצבו כמו לבוש עכ"ל. דרשו מעל, ע"פ סוטה י"ג, ב׳, דרש ר׳ שמלאי תורה תחלתה ג"ח וסופה ג"ח, תחלתה ג"ח דכתיב ויעש ה׳ אלהים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם, וסופה ג"ח דכתיב ויקבור אותו בגיא. עכ"ל. החמודים, הראוי יהיה החמודות, ומפני שיווי החרוז עשהו ל׳ זכר. בבעל פעור הנצמדים, עש"ה הנלמדים בבעל פעור, ואחז"ל בסוטה י"ג, אמר ר׳ חמא בר חנינא מפני מה נקבר משה רבינו מול בית פעור, כדי לכפר על מעשה פעור עכ"ל. ביום חרון אף, בפרקי ר"א פ׳ מ"ה, אמר משה למען השבועה שנשבעת לי עבור חרון מישראל שנ׳ שוב מחרון אפך, מה עשה משה חפר בארץ כבית דירה גדולה בנחלת בני גד וטמן חרון אף בארץ, ובכל זמן שישראל חוטאים הוא עולה ופוער את פיו, לפיכך נקרא שמו פעור, ובשעת מיתה, מה עשה הקב"ה, נתן את קברו כנגדו, וכל זמן שישראל חוטאין הוא פוער את פיו לנשוך ברוחו ולהשמיד את ישראל, והוא רואה קברו של משה כנגדו והוא מתפחד וחוזר לאחריו שנ׳ ויקבור אותו בגיא מול בית פעור עכ"ל. הדרך ילכו בה, בבבא מציעא ל׳, ב׳, תני ר׳ יוסף והודעת להם את הדרך, זה גמילות חסדים, ילכו, זה ביקור חולים, בה, זו קבורה. אמר מר, ילכו זה ביקור חולים היינו ג"ח? לא נצרכה אלא לבן גילו, דאמר מר בן גילו נוטל א׳ מששים מחליו, ואפ"ה מיבעי ליה למיזל לגביה עכ"ל.

בִּדְחִילָתֶךָ· פֶּשַׁע אִם רַב בִּבְנֵי מְחִילָתֶךָ· שׁוּב לְמַעַן
עֲבָדֶיךָ שִׁבְטֵי נַחֲלָתֶךָ: עֲוֹן אֲבוֹתֵינוּ הִטְעִינָנוּ וּבֹסֶר
הִטְעִימָנוּ· סַף רַעַל רִשְׁעֵנוּ הִלְעִינָנוּ וְהִזְעִימָנוּ· נָא
כְּאָז בְּשֶׁכֶן יַחַד הַנְעִימֵנוּ· שׁוּבֵנוּ אֱלֹהֵי יִשְׁעֵנוּ וְהָפֵר

וְיִשְׁמְרֵהוּ מִיֵּצֶר הָרַע וִיחַיֵּהוּ מִן־צִירִים וַחֲבָלִים·
נִצָּל מִדִּינָהּ שֶׁל גֵּיהִנֹּם מֵהַמְּטִיר עָלָיו גֶּחָלִים׃
וְקָטָן וְגָדוֹל שָׁם הוּא יֵלֵךְ לְקָטָן לְבַקְּרֵהוּ·
וּמַה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּקֵּר חוֹלִים וּקְצִירֵי· כְּמוֹ
שֶׁנֶּאֱמַר וַיֵּרָא אֵלָיו יְיָ בְּאֵלֹנֵי מַמְרֵא· דְּבַקְנוּ
בוֹ וּבְמִצְוָה זוֹ תְּפַשְׂנוּ וְאָזְלִינָן בָּתְרֵהּ׃

זֹאת הִיא עוֹמֶדֶת לָעַד רַבִּים שָׁתוּ· מְנַחֲמִים
לַאֲבֵלִים בְּלֶחֶם וָיַיִן לְמָרֵי נֶפֶשׁ נוֹתְנִים
וּמַטְעִימִים· וּבְשַׁעַר הָאֲבֵלִים הַמָּקוֹם יְנַחֶמְךָ

וישמרהו מיצה"ר וכו' בנדרים מ', א"ר יהודה אמר שמואל כל המבקר את החולה ניצל מדינה של גיהנם שנ' אשרי משכיל אל דל ביום רעה ימלטהו ה'. ואין דל אלא חולה, ואין רעה אלא גיהנם, ואם ביקרו מה שכרו, בע"הז ה' ישמרהו ויחייהו ויאשר בארץ, ישמרהו מיצר הרע ויחייהו מן היסורין עכ"ל. צירים וחבלים, עניים ומכאובים: וקטן וגדול שם, בנדרים ל"ט, תנא ביקור חולים אין לו שיעור, אמר אביי אפילו גדול אצל קטן עכ"ל. וקצירי, חולים בל' ארמי: זאת היא עומדת, בכתובות ח', קום אימא מילתא כנגד האבלים פתח ואמר אחינו המנוגעין המדוכאין באבל הזה תנו לבבכם לחקור את זאת, זאת היא עומדת לעד רבים שתו רבים ישתו, ופרש"י זאת היא עומדת לעד שהבל מתים ולא תבכו יותר מדאי עכ"ל. ובשער האבלים, בפרקי ר"א פרק י"ז, ראה שלמה שמדת גמילות חסדים גדולה לפני המקום, וכשבנה ב"ה בנה שני שערים אחת לחתנים ואחת לאבלים, והנכנס בשער אבלים והיה שפמו מכוסה אז היו יודעין שהוא אבל והיו אומרים לו השוכן בבית זה ינחמך. משחרב בית המקדש התקינו שיהו חתנים ואבלים הולכים לבתי כנסיות ואנשי המקום רואים את האבל ויושבין

כְּעַסְךָ עִמָּנוּ: מָאוֹס לֹא מְאַסְתָּ חוֹסֶיךָ מְעִידֶיךָ· לוֹקִים
כְּסוּחָה וּלְהִתְמָהֲמֵהַּ שִׁבְרָם עָדֶיךָ· כַּעַס לְרַצּוֹת כְּמִדַּת
יֹשֶׁר מַעֲבָדֶיךָ· שׁוּבָה יְיָ עַד מָתָי וְהִנָּחֵם עַל עֲבָדֶיךָ׃

לְיוֹם הַכְּנִיסָה מַקְדִּימִים· וַעֲלֵיהֶם אוֹמְרִים
בָּרוּךְ הַגּוֹמֵל שָׂכָר טוֹב לְתַשְׁלוּמִים:

חַסְדֵּי יְיָ מַה הוּא נִחַם אֲבֵלִים בִּמְעוֹנוֹ·
אַחֲרֵי מוֹת אַבְרָהָם וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת־יִצְחָק
בְּנוֹ· נִחֲמוֹ עַל־אָבִיו וּבֵרְכוֹ בִּרְכַּת אֲבֵלִים
לִמְעֲנוֹ· דֶּרֶךְ זוּ גַּם נֵלֵךְ לְנַחֵם אֲבֵלִים כִּרְצוֹנוֹ:

טַעֲמוּ וּרְאוּ מֶה עָשָׂה הָאֵל לְמֹשֶׁה וְאַהֲרֹן·
כְּשֶׁרָאוּ כָל־יִשְׂרָאֵל פּוֹרֵחַ וְטָס בָּאֲוִיר הָאָרוֹן·
אָז הֶאֱמִינוּ כִּי גָוַע אַהֲרֹן לָהֶם לְחִסָּרוֹן· טוֹב
וָחֶסֶד גָּמְלוּ לוֹ בֵּית יִשְׂרָאֵל בִּיגוֹן וְשִׁבָּרוֹן:

יַגִּידוּ חֲכָמִים יֵלְכוּ בָהּ זוֹ קְבוּרָה בְּמוֹתוֹ·
מַה הָאֵל קָבַר מֵתִים שֶׁנֶּאֱמַר וַיִּקְבֹּר אֹתוֹ·

עמו על הארץ ויצאו ישראל ידי חובתם בג"ח, ועליהם הוא אומר בא"י גומל שכר טוב לגומלי חסדים עכ"ל. במעונו, בשמים שנקראו מעון. ואהרן, כדאי' בפ' ר"א שם, לא למשה לבדו גמל הקב"ה חסד אלא אף לאהרן, כשעלו להר ההר היו מדיינין כל שבטי ישראל ואמרו, משה ואלעזר הניחו את אהרן בהר ההר וירדו להם, ולא האמינו שגוע לגמול לו חסד, מה עשה הקב"ה, נטל ארונו של אהרן והעביר אותו על המחנה וראו כל ישראל ארונו של אהרן פורח וטס באויר האמינו כי גוע אהרן וגמלו לו חסד שנאמר ויראו כל העדה כי גוע אהרן, למשה לא גמלו חסד אלא האנשים לבד שנא' ויבכו בני ישראל את משה, ולאהרן גמלו האנשים והנשים חסד, שנ' ויבכו את אהרן שלשים יום

יוֹם יוֹם נְצַפֶּה גִּלּוּי סוֹדֶךָ· טָמוּם וְעָמוּם וְכָלָה בְּשַׂר
חֲסִידֶיךָ· חֶרְפָּה שֶׁבָרָה לִבֵּנוּ מְקַוִּים חֲסָדֶיךָ· שׁוּבָה
יְיָ חַלְּצָה נַפְשֵׁנוּ הוֹשִׁיעֵנוּ לְמַעַן חַסְדֶּךָ: וַנַּחְנוּ וְנֶחְשַׁבְנוּ

יִתְפַּלֵּל כָּל־חָסִיד לְעֵת מְצֹא קְבוּרָה בְּנַחֲלָתוֹ ·
עַל כֵּן אַף אֲנַחְנוּ עוֹסְקִים בְּיִשְׂרָאֵל בִּקְבוּרָתוֹ :
כַּמָּה לְךָ בְשָׂרֵנוּ לַעֲשׂוֹת לִשְׁמָהּ זוֹ הַמִּצְוָה,
כִּי מִי גָדוֹל לָנוּ מִמֹּשֶׁה וְכָל־הַצַּדִּיקִים בִּגְזֵרָה
שָׁוָה · וְכָל־אֶחָד הַמְיֻחָד הִתְאַוָּה לַעֲסוֹק
בִּקְבֻרוֹת הַתַּאֲוָה, בְּכַוָּנָה רְצוּיָה בְּכָל־לֵב וְלֹא
בְּנֶפֶשׁ גַּאֲוָה :

לְפִיכָךְ יְהִי רָצוֹן שֶׁלֹּא יַגִּיעַ מִכְשׁוֹל בְּמַעֲשֵׂנוּ ·
הֲיֵשׁ חוֹטְאִים כְּשָׁאוּל שֶׁפָּגַעְנוּ בִּכְבוֹד אִישׁ
בִּכְרִיָּתֵנוּ · וּמַה שֶּׁעָשִׂינוּ בְּשׁוֹגֵג הַמִּצְוָה הַזֹּאת
תָּלִיץ בַּעֲדֵנוּ · לָכֵן נֹאמַר שְׁגִיאוֹת מִי־יָבִין
מִנִּסְתָּרוֹת נַקֵּנוּ :

מָרוֹם מֵרִאשׁוֹן קִדַּשְׁנוּ צוֹם יוֹם אֶחָד בַּשָּׁנָה ·
בְּיוֹם שֵׁנִי יוֹמָא דְרַעֲוָא בִּתְפִלָּה וּבִתְחִנָּה · יְהִי

כל בית ישראל עכ"ל, וזהו שתפס המחבר בית ישראל. יתפלל כל חסיד וכו' מיוסד על ברכות ח', על זאת יתפלל כל חסיד אליך לעת מצוא ר' יוחנן אומר זו קבורה: כמה לך. ל' תאוה, עי' תהלים ס"ג, ב'. כי מי גדול לנו ממשה, ע"פ סוטה י"ג במשנה, מי לנו גדול ממשה שלא נתעסק בו אלא הקב"ה שנ' ויקבור אותו בגי, ולא על משה בלבד אמרו אלא כל הצדיקים כולן שנ' והלך לפניך צדקך וגו'. בכריתנו, בחפירתנו את הקבר, עי' בקברי אשר

עִם יוֹרְדֵי רֶגֶב · וַיְהִי לְאֵבֶל כִּנּוֹר וְשִׁיר עֻגָב · הַקּוֹדְרִים
בְּדִמְעָה בְּתוֹדָה הִתְהַלֵּךְ בְּשֶׁגֶב · שׁוּבָה יְיָ אֶת שְׁבִיתֵנוּ

לְרָצוֹן כְּהַקְטֵר חֵלֶב וָדָם פְּאַת צָפוֹנָה · בְּמַה
שֶׁעָשִׂינוּ בּוֹזֶה בְּלֹא כַוָּנָה וְחַטָּאתֵנוּ צְפוּנָה:
נִדְבוֹת פִּינוּ רְצֵה נָא יְיָ כְּקָרְבְּנוֹת זְבָחִים
וְעוֹלוֹת · יְהִי נָא חַסְדְּךָ עָלֵינוּ כְּעוֹשֵׂי מִצְוֹת
חֲבִילוֹת · וְלֹא יִהְיֶה עוֹד עוּל יָמִים וְזָקֵן מִילָלוֹת ·
רַק מַלֵּא יָמֵינוּ וְלֹא נֵלֵד לַבֶּהָלוֹת:
סִדַּרְנוּ תְשׁוּבָה וּתְפִלָּה וּצְדָקָה בַּיּוֹם הַזֶּה
בְּחִילָה · בְּפָרָשַׁת שְׁמוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הַבָּאִים
מִצְרַיְמָה הַגּוֹלָה · כִּי כָל־הַמַּלְכֻיוֹת מְצֵרִים
לְיִשְׂרָאֵל וְנַפְשֵׁנוּ נִבְהָלָה · יִשְׁלַח הַגְּאֻלָּה
וְיוֹצִיאֵנוּ מֵאֲפֵלָה לְאוֹרָה לְרֶוַח וְהַצָּלָה:
עַיִן תְּלוּיָה בַּחֲזִיר מִיַּעַר הַמָּאוֹר הַגָּדוֹל
לְמֶמְשֶׁלֶת · וְאִם זָכִינוּ לְדִין וְנָהָר יוֹצֵא מֵעֵדֶן
וּמַזְהֶלֶת · לְהַשְׁקוֹת כּוֹס הַתַּרְעֵלָה לְאַרְבָּעָה
רָאשִׁים הִיא הַתּוֹחֶלֶת · חָזָה אַבְרָהָם אֵימָה
חֲשֵׁכָה גְדֹלָה עָלָיו נֹפֶלֶת:

כריתי לי (בראשי' נ', ה'). פאת צפונה, על המזבח שהוא בצפון. ולא יהיה עוד עול ימים עש"ה בישעיה ס"ה, כ'. בחילה מל' ואסלדה בחילה (איוב ו', י'). מְצֵרִים, הם אותיות מִצְרַיִם והוא ע"פ ב"ר פרשה ט"ז, כל המלכיות נקראו על שם מצרים על שם שהן מצרות לישראל. עין תלויה, כל חרוז זה וגם

כָּאֲפִיקִים בַּנֶּגֶב: דִּמְעָה לֶחֶם חוֹסֶיךָ צוּרִי אֵל · גּוֹאֵל
אַיֵּה בְּחֶרְךָ מַרְגִּיזֵי אֵל · בֶּחָזוֹן אָז כְּדִבַּרְתָּ לִישְׁרֵי אֵל ·

פִּישׁוֹן הָרִאשׁוֹן זֶה בָּבֶל שֶׁהֶעֱמִידָה שְׁלֹשָׁה מְלָכִים· גַּם גִּיחוֹן הַשֵּׁנִי זֶה מָדַי הוֹלְכֵי חֲשֵׁכִים· גַּם חִדֶּקֶל הַשְּׁלִישִׁי יָוָן בְּשֵׁבֶט מוֹשְׁכִים· זֵדִים כָּבְשׁוּ שְׁלֹשָׁה וְרוּחַ מִזְרָחִית הֵמָּה נְבוֹכִים:

צָפוּ מַיִם עַל־רֹאשֵׁנוּ מֵהַנָּהָר פְּרָת שׁוֹקְקִים· וְאֶת־הַחֲזִיר מֹשֶׁה נָתַן רֶוַח בֵּין הַדְּבֵקִים· שֶׁשְּׁקוּלָה נֶגֶד שְׁלָשְׁתָּן אֲשֶׁר צֹבֶיהָ וּמְצֹדָתָהּ מְצִיקִים· קְלוּסָה אֵינָהּ נוֹתֶנֶת רַק מְגַדֶּפֶת וְאֵינָהּ מְגַדֶּלֶת צַדִּיקִים:

קָרְבָה אֶל־נַפְשֵׁנוּ גְּאָלָהּ כִּי הָיִינוּ בוּזָה· וְהָשֵׁב חֶרְפָּתָם אֶל־רֹאשָׁם וְתֵן אוֹתָם לְבִזָּה· וְאַל־תְּכַס עַל־עֲוֹנָם וְחַטֹּאתָם לֹא זָזָה· אַף זְכוֹר תִּבְנֶה חוֹמוֹת יְרוּשָׁלַיִם קִרְיָה עַלִּיזָה:

רְאֵה יְיָ וְהַבִּיטָה חֶרְפָּתֵנוּ כִּי שָׂבַעְנוּ בְּרָעוֹת·

הנה אחריו מיוסדים המה על מדרש ויקרא פרש' י"ג, דבור המתחיל אמר ר' שמואל בר נחמן כל הנביאים ראו המלכיות בעסוקין עד סוף הפרשה, עיין שם ובאבות דר' נתן פרק ל"ד. ואת החזיר, יסודו על מאמר מדרש הנזכר, ואת החזיר, זו פרס, משה נתן שלשתם בפסוק אחד, ולזו בפסוק אחד, ולמה, ר' יוחנן אמר ששקולה כנגד שלשתן. צוביה ומצודתה מציקים, פסוק הוא בישעיה כ"ט ז'. קלוסה אינה נותנת, אף הוא ל' המדרש הנ"ל והוא גרה לא יגר, שאינה מקלסת להקב"ה ולא דייה שאינה מקלסת אלא מחרפת ומגדפת ואומרת מי לי בשמים. קרבה אל נפשנו תהלים ס"ט, י"ט. ואל תכס, נחמיה ג',

---

שׁוּבָה יְיָ רִבְבוֹת אַלְפֵי יִשְׂרָאֵל: שְׁמָעָה יְיָ הַטֵּה אָזְנְךָ הַקְשִׁיבָה· לְמֹחֲלֵי סְלַח נָא סָלַחְתִּי הָשִׁיבָה· מְשׁוּבוֹתֵינוּ

תָּרוּם יְיָ יְמִינְךָ תִּרְעַץ אוֹיֵב בְּחָמֵשׁ אֶצְבָּעוֹת·
הָאֵל תַּגִּיד הָאוֹתִיּוֹת הַכְּפוּלוֹת לְאָחוֹר לָנוּ
לְמוֹשָׁעוֹת· לְמַהֵר חִסֵּן יְשׁוּעוֹת לַהֲבִיאֵנוּ
אֶרֶץ הָרִים וּבְקָעוֹת:

שְׁלַח לָנוּ הַגּוֹאֵל בִּמְהֵרָה בְּיָמֵינוּ בְּאֶרֶץ
נָכְרִיָּה· לְךָ אֲנַחְנוּ מוֹדִים וּמְיַחֲלִים עֵינֵינוּ
לַמֶּרְחַבְיָה· וְתַכְנִיסֵנוּ לְשָׁלוֹם בִּרְחוֹבוֹת קִרְיָה·
אֶל־הַר הַמּוֹרִיָּה זֶה יְיָ קִוִּינוּ לוֹ· בְּיַד מָשִׁיחַ וְאֵלִיָּה:

תָּו שֶׁל תְּחִיָּה תִּכְתּוֹב עַל מִצְחוֹת הָאֲנָשִׁים·
וְתִגְזַר אֹמֶר וְתָקִים קַל וָחֹמֶר מֵחִטָּה דוֹרְשִׁים·
הִנֵּה אֲנִי פֹּתֵחַ אֶת־קִבְרוֹתֵיכֶם וְהַעֲלֵיתִי
מְלֻבָּשִׁים· לִקְדוֹשִׁים אֲשֶׁר־בָּאָרֶץ הֵמָּה עִם־
אַרְבָּעָה חָרָשִׁים: אל מלך יושב וכו'.

ל"ז. תרום ה' ימינך כפ' ר"א פרק מ"ח, ר' ישמעאל אומר חמש אצבעות של ימינו של הקב"ה כלן יסוד גאולות. האל תגיד האותיות, ע"ש ישעיה מ"א, כ"ג, הגידו האותיות לאחור וגו' ומיוסד על פר"א שם ופסיקתא דבי תשא, ר"א אומר חמש האותיות שנכפלו בתורה באותיות כלם יסוד גאולה. ותכניסנו, שער החרוז, ותכניסנו לשלום אתה ה' ביד משיח ואליה ברחובות קריה ואל הר המוריה זה אשר קוינו לו. תיו של תחיה כמו שאחז"ל (שבת נ"ה) ומאי שנא תיו, תי"ו תחיה תי"ו תמות. קל וחמר מחטה, ע"פ כתובות קי"א וסנהדרין צ' ופר"א פרק ל"ג, עתידין צדיקים שיעמדו במלבושיהם ק"ו מחטה מה חטה שנקברה ערומה, יוצאה בכמה מלבושים, צדיקים שנקברו במלבושיהם עאכ"ו: הנה אני, פסוק ביחזקאל ל"ז, י"ב. עם ארבעה חרשים, זכריה ב', ג'. ואחז"ל בסוכה נ"ב גם בתנא דבי אליה פרק י"ח, מאן נינהו ארבעה חרשים, משיח בן דוד, ומשיח בן יוסף, ואליהו, וכהן צדק. ובמדרש חזית דף י"ז בפסוק התאנה חנטה, אלו הן ד' חרשים, אליה, ומלך המשיח, ומלכי צדק, ומשוח מלחמה. וראה עוד במדבר רבה פ' י"ד:

רַבּוּ וּפָתַחְתָּ יִשְׂרָאֵל שׁוּבָה· הֲשִׁיבֵנוּ יְיָ אֵלֶיךָ וְנָשׁוּבָה:

אל מלך יושב וכו' עד לכל קוראיך.

*) אָדָם יְלוּד אִשָּׁה קְצַר יָמִים וּשְׂבַע רֹגֶז: אָדָם לַהֶבֶל דָּמָה יָמָיו כְּצֵל עוֹבֵר: כִּרְחֹק מִזְרָח מִמַּעֲרָב כֵּן הִרְחִיק מִמֶּנּוּ אֶת־פְּשָׁעֵינוּ: ליי הישועה וכו'.

חזן. ע"ס א"ב.

אָדָם אֵיךְ יִזְכֶּה· בְּכָל־יוֹם לַמָּוֶת מְחַכֶּה:
בָּשָׂר מַה יְדַבֵּר· וְהוּא מוּבַל לַקֶּבֶר: גְּוִיּוֹ לַבּוֹר
נוֹפֵל· לִמְקוֹם חֹשֶׁךְ וָאֹפֶל: דִּמְיוֹנוֹ לַהֶבֶל דָּמָה·
וְגַם נִמְשַׁל כַּבְּהֵמוֹת נִדְמָה: הֲלֹא כָל־יָמָיו
מְעַט וְרָעִים· וְכָל־מַעֲשָׂיו עֲוֹנוֹת וּפְשָׁעִים:
וּבִלְבָבוֹ יָבִין וְשָׁב וְרָפָא לוֹ, לְקוֹלוֹ כִּי יַקְשִׁב:

ארם, לקוחה סליחה יפה זו מסליחות מנהג פולין סמן ל"ג. יזכה ל' מה אנוש כי יזכה (איוב ט"ו, י"ד). מובל, מובא, כמו איוב י', י"ט. גויו, גופו. ובלבבו יבין, פירוש, כשיבין בלבבו וישוב מעונותיו זה יהיה רפואתו כי

---

*) כמנהגנו אומרים פסוקים אלה עם הסליחה העומדת אצליהן:

אֵלֶיךָ יְיָ שִׁוַּעְנוּ וּבַבֹּקֶר תְּפִלָּתֵנוּ תְקַדְּמֶךָּ: אֵלֶיךָ נָשָׂאנוּ אֶת עֵינֵינוּ הַיֹּשְׁבִי בַּשָּׁמָיִם: נִשָּׂא לְבָבֵנוּ אֶל כַּפָּיִם אֶל אֵל בַּשָּׁמָיִם: נִשָּׂא עֵינֵינוּ אֶל הֶהָרִים מֵאַיִן יָבֹא עֶזְרֵנוּ: עֶזְרֵנוּ מֵעִם יְיָ עֹשֵׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ: אַתָּה הוּא אֱלֹהֵינוּ מַלְכֵּנוּ מִקֶּדֶם פֹּעֵל יְשׁוּעוֹת בְּקֶרֶב הָאָרֶץ: אַתָּה הוּא מַלְכֵּנוּ אֱלֹהִים צַוֵּה יְשׁוּעוֹת יַעֲקֹב: ליי הישועה וכו'.

שלישיה. אלהינו ואלהי אבותינו.

אֵלֶיךָ יְיָ שִׁוַּעְתִּי· בַּצַּר לִי אֶל קָרָאתִי· אַל תַּעְלֵם
אָזְנְךָ לְרַוְחָתִי לְשַׁוְעָתִי: גַּשְׁתִּי לְפָנֶיךָ בְּרוּחַ נִשְׁבָּרָה·
דִּבְרֵי פִי רְצֵה נָא וְקַבֵּל עֲתִירָה· שְׁמַע יְיָ קוֹלִי אֶקְרָא:

זְכוּת וּמִישׁוֹר אִם יֵעָשֶׂה׃ בָּהֶם יִמְצָא מָנוֹס
וּמַחְסֶה׃ חַיָּיו כְּאַיִן חָשׁוּב׃ וְסוֹפוֹ לֶעָפָר יָשׁוּב׃
טוֹב לוֹ שֶׁלֹּא נִבְרָא׃ מִשֶּׁנִּבְרָא לְיוֹם צָרָה וְעֶבְרָה׃
יָמָיו כָּלִים בְּעֹנִי וְעֶלְבּוֹן׃ וְאַחֲרִיתוֹ לִתֵּן דִּין
וְחֶשְׁבּוֹן׃ כְּעֶבֶד יִשְׁאַף צֵל׃ וּמִיַּד שְׁאוֹל לֹא יִנָּצֵל׃
לָמָּה מֵרֶחֶם יָצָא׃ וְהוּא שָׁמוּר לְרִיב וּמַצָּה׃
מַה יּוֹעִילֶנּוּ רֹב הוֹנוֹ׃ וּלְיוֹם עֶבְרָה תִּכְהֶה עֵינוֹ׃
נִשְׁמָתוֹ מִמֶּנּוּ תִּפָּרֵד׃ בִּשְׁעַת מִיתָתוֹ לִמְאֹד יֶחֱרַד׃
סוּפָה וּסְעָרָה יְבַעֲתֻהוּ׃ חֶבְלֵי מָוֶת יְסוֹבְבֻהוּ׃

יקשיב הקב"ה לקולו ויכפר לו על עוונו. בְּעֹנִי ועלבון כל"ל. כעבד ישאף, פסוק באיוב ז', ב'. תִּכְהֶה כל"ל ע"פ זכריה י"א, י"ז. חבלי מות יסובבוהו:

הַאִם עֲוֹנוֹת תִּשְׁמָר יָהּ׃ וְאִם כְּפֹעַל לְכָל גְּוִיָּה׃ מִי יִצְדַּק
לְפָנֶיךָ רַב הָעֲלִילִיָּה׃ זֹאת אָשִׁיב אֶל לִבִּי׃ חַסְדֵי
יְיָ סַלְעִי וּמִשְׂגַּבִּי׃ עַל כֵּן צָמְאָה לְךָ רוּחִי בְּקִרְבִּי׃
טִלְטַלְתִּי טַלְטֵלָה גָבֶר׃ יָשַׁבְתִּי חוֹלֶה כְּאֵם עַל מַשְׁבֵּר׃
וָאֶזְעַק חָמָס וָאֶקְרָא שֶׁבֶר׃ כְּצִפּוֹר נוֹדֵד מִן קִנָּהּ׃
לְהַטֹּתִי כֵּן מִפִּנָּה לְפִנָּה׃ וְאֵין מָנוֹחַ לִי וְלֹא חֲנִינָה׃
מֵרֹב כֹּבֶד חַטֹּאתִי׃ נַסְתִּי מִפְּנֵי אֲרִי וּבְרֹב פְּגָעְתִּי׃
וּבַיִת נָחָשׁ בְּבַקִּיר נִסְמַכְתִּי׃ סְבָבוּנִי פָּרִים רַבִּים׃
עִצְּמוּנִי אֲרָיוֹת וְדֻבִּים׃ אֲכָלוּנִי הֲמָמוּנִי כִּזְאֵבִים׃ פָּנִיתִי
לְעֶזְרָה הַקְּדוּמָה׃ צָעַקְתִּי לְלוֹבֵשׁ נְקָמָה׃ יִלְבְּשׁוּ שׂוֹטְנַי

עָרוֹם יָצָא מִבֶּטֶן אִמּוֹ· וְעָרוֹם יָשׁוּב לְבֵית
עוֹלָמוֹ: פִּתְאוֹם יִלָּכֵד בִּמְצוֹדָה רָעָה· וְאֵין
מִי אוֹתוֹ לִפְדָּעָה: צָרָה וְצַלְמָוֶת יִירָשׁ·
מִבֵּיתוֹ וּמֵהוֹנוֹ יְפָרֵשׁ: קָרַב קִצּוֹ וְנֶהְפַּךְ שִׂבְרוֹ·
כָּבָה גֵרוֹ וְאָבַד זִכְרוֹ: רִמָּה תּוֹרִישֶׁנּוּ· תּוֹלֵעָה
תַּשְׁלְטֶנּוּ: שׁוֹמֵעַ זֹאת יִבְכֶּה וְיִדְאַג· בִּבְכִי
וּבְתַחֲנוּנִים כַּלָּבִיא יִשְׁאָג: תְּפִלָּה וּצְדָקָה
יַרְבֶּה· אוּלַי מִיִּסּוּרִים יֵחָבֵא:

אל מלך יושב וכו' עד לכל קוראיך.

ערום יצא מבטן אמו, וערום ישוב לבית עולמו. כך זה נמצא בדפוסים. ערום יצא, ע"פ איוב א', כ"א. וקהלת ה', י"ד. לבית עולמו, לבית הקברות. במצודה, ברשת, וע"פ קהלת ט', י"ב כי גם לא ידע האדם את עתו כדגים שנאחזים במצודה רעה וכו'. אותו לפדעה, לפדות אותו ממות. שִׂברו בסי"ן כצ"ל כמו שברו על ה' אלהיו (תהלים קמ"ו ה') ל' תקוה. תשלטֶנו כצ"ל ופירושו התולעת תשלוט עליו. כלביא, כאריה. תפלה וצדקה ירבה, *כדכתיב וצדקה תציל ממות (משלי י', ב'. וי"א, ד') וכתיב ויגיעו עד שערי מות ויזעקו אל ה' בצר להם ממצוקותיהם יושיעם (תהלים ק"ז י"ח), וכן כתיב חטאך בצדקה פרוק ועויתך במחן עניין (דניאל ד', כ"ד). ובר"ה דף ט"ז, ד' דברים מקרעין גזר דינו של אדם צדקה צעקה שנוי השם ושנוי מעשה.

כְּלִמָּה: קְרָאתִיךָ יְיָ מִמַּעֲמַקִּים· רִיבָה רִיבִי שׁוֹכֵן
שְׁחָקִים· עֲשֵׂה מִשְׁפָּט לָעֲשׁוּקִים: שְׁמַע אָדוֹן תְּפִלָּתִי·
תְּקַבֵּל בְּרַחֲמִים תְּחִנָּתִי· כִּי לְךָ יְיָ הוֹחָלְתִּי: מִמְּכוֹן
שִׁבְתְּךָ הַשָּׁמַיִם בְּרַחֲמִים תְּמַלֵּא· שְׁאֵרִית מוֹדִים
אֵלֶיךָ הַפְלֵא· עֲשֵׂה עִמָּהֶם אוֹת לְטוֹבָה וָפֶלֶא:

אל מלך יושב וכו עד לכל קוראיך.

*) הַאֲזִינָה יְיָ תְּפִלָּתֵנוּ הַקְשִׁיבָה בְּקוֹל תַּחֲנוּנֵינוּ: הַקְשִׁיבָה לְקוֹל שַׁוְעָתֵנוּ מַלְכֵּנוּ וֵאלֹהֵינוּ כִּי אֵלֶיךָ נִתְפַּלָּל: יְיָ בֹּקֶר תִּשְׁמַע קוֹלֵנוּ בֹּקֶר נַעֲרָךְ־לְךָ וּנְצַפֶּה: שִׁמְעָה תְפִלָּתֵנוּ יְיָ וְשַׁוְעָתֵנוּ הַאֲזִינָה אֶל־דִּמְעָתֵנוּ אַל־תֶּחֱרַשׁ: שְׁמַע קוֹלֵנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְקַבֵּל בְּרַחֲמִים וּבְרָצוֹן אֶת־תְּפִלָּתֵנוּ: שְׁמַע יְיָ קוֹלֵנוּ נִקְרָא חָנֵּנוּ וַעֲנֵנוּ· שְׁמַע יְיָ וְחָנֵּנוּ יְיָ הֱיֵה עוֹזֵר לָנוּ: אֱלֹהִים שְׁמַע תְּפִלָּתֵנוּ הַאֲזִינָה לְאִמְרֵי פִינוּ: שְׁמַע קוֹל תַּחֲנוּנֵינוּ בְּשַׁוְּעֵנוּ אֵלֶיךָ בְּנָשְׂאֵנוּ יָדֵינוּ אֶל־דְּבִיר קָדְשֶׁךָ: יְיָ אֱלֹהִים צְבָאוֹת שִׁמְעָה תְפִלָּתֵנוּ הַאֲזִינָה אֱלֹהֵי יַעֲקֹב סֶלָה: ליי הישועה וכו'.

אלהינו ואלהי אבותינו. על סדר א"ב כפול.

אֱזוֹן תַּחַן וְהַסְכֵּת עֲתִירָה· אַף הָפֵר וְשַׁכֵּךְ עֶבְרָה· בָּאֵי לְחַלּוֹתְךָ בְּנֶפֶשׁ מָרָה· בְּשִׁמְךָ הַגָּדוֹל יִמְצְאוּ עֶזְרָה: גָּעַיַת נֶאֱנָחִים עֲנוּתָם

אזון, לקוחה מסליחות מנהג אשכנז סמן כ"ג. אזון תחן, האזין לתחנה. לחלותך, לחלות את פניך. געית, מגזרת הלכו הליך וגעו (ש"א ו', י"ב) ל'

---

*) במגנצא אומרים פסוקים אלה עם הסליחה העומדת אחריהן:

רַבַּת צְרָרוּנִי מִנְּעוּרַי. יֹאמַר נָא יִשְׂרָאֵל: רַבַּת צְרָרוּנִי מִנְּעוּרָי. גַּם לֹא יָכְלוּ לִי: עַל גַּבִּי חָרְשׁוּ חֹרְשִׁים הֶאֱרִיכוּ לְמַעֲנִיתָם: יְיָ צַדִּיק קִצֵּץ עֲבוֹת רְשָׁעִים: יֵבֹשׁוּ וְיִסֹּגוּ אָחוֹר. כֹּל שֹׂנְאֵי צִיּוֹן: לוּלֵי יְיָ שֶׁהָיָה לָנוּ. בְּקוּם עָלֵינוּ אָדָם: אֲזַי חַיִּים בְּלָעוּנוּ. בַּחֲרוֹת אַפָּם בָּנוּ: אֲזַי הַמַּיִם שְׁטָפוּנוּ. נַחְלָה עָבַר עַל נַפְשֵׁנוּ: אֲזַי עָבַר עַל נַפְשֵׁנוּ. הַמַּיִם הַזֵּידוֹנִים: בָּרוּךְ יְיָ. שֶׁלֹּא נְתָנָנוּ טֶרֶף לְשִׁנֵּיהֶם: ליי הישועה וכו'.

יְיָ אֱלֹהַי רַבַּת צְרָרוּנִי מִנְּעוּרַי· בְּקַשְׁתִּיךָ אִמַּצְתָּ לִבִּי בִּהְיוֹתְךָ בְּעוֹזְרַי· גָּבְרוּ עַתָּה וְגַם עָתְקוּ שׁוֹבְרַי· דּוֹבְרִים

חֲוֵה· גְּחִינַת קוֹמָתָם לֹא תִבְזֶה· דְּרֹשׁ עֶלְבּוֹנָם
מִצָּר בּוֹזֶה· דֶּרֶךְ פּוּרָה וְנֶצַח יַזֶּה: הֲלֹא אַתָּה
הָיִיתָ וְהִנְּךָ· הָיֹה תִהְיֶה בַּהֲדַר גְּאוֹנֶךָ· וְנַמְתָּ
יִכּוֹן זֶרַע אֱמוּנֶיךָ· וְהִנָּם כָּלִים מִתִּגְרַת חֲרוֹנֶךָ:
זֹעֲמוּ בְּאִוּוּיָם וּמִמַּאֲוַיָּם נִסָּחוּ· זֹרוּ בָּאֲפָסִים
וְלֹא נָחוּ· חֻבְּלָה רוּחָם וְלֶעָפָר שָׁחוּ· חָרְשׁוּ
חֹרְשִׁים וּמַעֲנִית הִמְתִּיחוּ: טָבְעוּ בַּבֹּץ וְאֵין
פּוֹצֶה· טוֹרְפֵיהֶם שָׁלוּ מִקָּצֶה לְקָצֶה· יוֹם
יוֹם לְחַמָּם מְנַצֶּה· יַד פּוֹרְשִׂים מִלַּחַץ לֵיצֵא:

אנחה ונאקה. גחינת, כפיפת מצר בווה, מצורר המבזה אותנו. פורה, גת, ומוסד הוא על ישעיה ס"ג, ג'. ונמת, אמרת. מתגרת, ממשפט וריב, כמו תהלים ל"ט, י"א. וזעמו באווים נזעמו ע"י אווי של הגוים, ר"ל מצריחים אותנו בהבל אמונתם. וממאווים נסחו, מבית מקדשם אשר הוא כל תאותם נתרחקו ממנו. זורו באפסים, נזרו ונשלכו בכל אפסי ארץ. בב"ן נכ"י, וכל"ל ע"פ

כִּי רָעֲדוּ כָּל אֵבָרַי: הָיִיתִי חֶרְפָּה בֵּינֵיהֶם מָשָׁל וּשְׁנִינָה·
וַיַּדּוּ אֶבֶן בִּי וְהֶאֱרִיכוּ עָלַי מַעֲנָה· זֵדִים הֱלִיצוּנִי בְּפִיהֶם
וּלְשׁוֹנָם שַׁתּוּ כְּחֶרֶב שְׁנוּנָה· חוֹשְׁבִים עָלַי מַחְשְׁבוֹת
רֶשַׁע בְּלִי חֲנִינָה: טוּבְךָ וּמִדַּת רַחֲמֶיךָ יָגֹלּוּ עָלֵינוּ·
יְשׁוּעָתְךָ אֱלֹהִים תְּשַׂגְּבֵנוּ· כָּלְתָה נַפְשֵׁנוּ לִישׁוּעָתְךָ
לֵאמֹר מָתַי תְּנַחֲמֵנוּ· לְמַעַן שֵׁם קָדְשְׁךָ עֲשֵׂה, לֹא לָנוּ יְיָ
לֹא לָנוּ: מִדַּת טוּבְךָ וַחֲסָדֶיךָ הַגְבֵּר עַל צֹאן מַרְעִיתֶךָ·
נַעֲנוּ לְךָ מְחַל רַבֵּה סְלִיחוֹתֶיךָ וּמְחִילָתֶךָ· סָעֲדֵנוּ
וְנִוָּשֵׁעָה וְהַט לִבֵּנוּ לִנְתִיבוֹתֶיךָ· עֲנֵנוּ יְיָ עֲנֵנוּ כִּי טוֹב
חַסְדְּךָ וֶאֱמוּנָתֶךָ: פְּדֵה וְהַצֵּל עַמְּךָ וְרַעְיָתְךָ מִכַּף

כָּלוּ חַיֵּיהֶם בְּיָגוֹן וַאֲנָחָה׃ כְּשֶׁל רֵבָּה וְעָרְבָה שִׂמְחָה׃ לְיֶשַׁע חוֹכִים וְהִנֵּה צְוָחָה׃ לְבַטּוּם קָמֵיהֶם וְכָרוּ שׁוּחָה׃ מַעֲרִימִים סוֹד מִמְּךָ לְהַדִּיחָם׃ מַכְבִּידִים עֹל לְהַכְשִׁיל כֹּחָם׃ נוֹאֲקִים אֵלֶיךָ בְּהִתְעַטֵּף רוּחָם׃ נַחַת לִמְצוֹא מִכֹּבֶד טָרְחָם׃ שִׂיחַ צוֹעֲקִים בְּמַעֲמָד צָפוּף׃ סְלִיחָה מְבַקְשִׁים בְּקָדְקֹד כָּפוּף׃ עוֹשְׁקֵיהֶם יַקְנִיאוּם וּנְתָנוּם לְשִׁסּוּף׃ עִוְעִים יְמַסְּכוּ וַיִּהְיוּ לִסְפּוּף׃ פְּדֵה דְבֵקֶיךָ מֵחֶרֶץ וְכִלּוּי׃ פַּלְּטֵם מִצֹּרֵר וּתְנֵם

ירמיה ל״ח, כ״ב, ול׳ רפש וטיט הוא. לבטום הכשילום מל׳ ועם לא יבין ילבט (הושע ד׳, י״ד). שִׂיחַ ל׳ תפלה כמו אשפוך לפניו שיחי (תהלים קמ״ב, ג׳). צועקים בכ״י וכל״ל. צפוף, צר ודחוק, מל׳ המשנה עומדים צפופים. לשסוף, לכריתה, מגזרת וישסף שמואל את אגג (ש״א ט״ו, ל״ג). ובכ״י, עושקיהם יקניאום בנצר נאפוף, והאחרונים שינוה מפני דרכי שלום. עועים ימסכו, ע״פ ישעי׳ י״ט, י״ד. ועועים ל׳ ערבוב וטרוף הדעת. לספוף, לכליון. מחרץ ל׳

מִתְקוֹמְמֵיהֶם׃ צוּר צַדִּיק גָּדוֹל גִּבּוֹר וְנוֹרָא אֵל מוֹשִׁיעֵהֶם׃ קַדֵּשׁ קְדֻשַּׁת שִׁמְךָ עֶלְיוֹן קָרֵב מַצְדִּיקֵיהֶם׃ רַחֲמֶיךָ יִכָּמְרוּ עֲלֵיהֶם וְעַל בְּנֵיהֶם׃ שִׁחַרְנוּךָ בִּתְחִנָּה הַקְשִׁיבָה אֱלֹהֵינוּ מַלְכֵּנוּ וּקְדוֹשֵׁנוּ׃ שָׁלוֹם רָב תַּרְבֶּה לִסְגֻלָּתֶךָ כְּבוֹדֵנוּ וּמֵרִים רֹאשֵׁנוּ׃ תַּבְעֶנָה שְׂפָתֵינוּ תְּהִלָּתֶךָ כִּי תַצִּילֵנוּ מֵרוֹשְׁשֵׁנוּ׃ תּוֹרָתְךָ וְעֵדוֹתֶיךָ שַׁעֲשׁוּעֵנוּ וּבָם תְּחִי נַפְשֵׁנוּ׃ הֲבֵב שְׂפָתַי וְקוֹל תַּחֲנוּנַי שִׁמְעָה וְהַאֲזִינָה׃ וְשִׂיחוֹת דְּבָרַי לְפָנֶיךָ יֶנְעֲמוּ וְכִקְטֹרֶת רְצֵה נָא׃ יְדִידֶיךָ יַעַלְזוּ וְיַעֲלוּ לְצִיּוֹן בְּרִנָּה׃ דְּבִיר קָדְשֶׁךָ וְאַרְמוֹנְךָ עַל

לְעִלּוּי׃ צַוֵּה יְשׁוּעוֹת מְשַׁחֲרֶיךָ בְּחִלּוּי׃ צַדְּקֵם בְּדִינְךָ מִסֵּתֶר וְגָלוּי׃ קַנּוֹא וְנֹקֵם קַנֵּא לְשִׁמְךָ׃ קַצֵּץ סִמְלוֹנִים מִצַּוַּאר עַמֶּךָ׃ רְאֵה עֲמָלֵנוּ וְשׁוּב מִזַּעְמֶךָ׃ רִיבָה רִיבֵנוּ מֵעַם חֶרְמֶךָ׃ שִׁבְעָתַיִם הָשֵׁב לְחֵיק מְמָאֲנַי׃ שַׁבֵּר חִצֶּיךָ מִדַּם מְעַנַּי׃ תַּטֶּה אָזְנְךָ לְקוֹל תַּחֲנוּנַי׃ תִּרְצֵנִי בְּקָרְאִי יְיָ ׀ יְיָ׃ אל מלך יושב וכו׳ עד לכל קוראיך.

כריתה, מענין כלה ונחרצה (ישעי׳ י׳, כ״ג). בחלוי, בתפלה, מל׳ ויחל משה. צדקם בדינך מסתר וגלוי, מענרות נסתרות וגלויות, וי״ג צור עולמים הושיענו בגלוי, ובכ״י הנוסחא צמת בקצפך שיחחים לתלוי והמדפיסים שינוה מפני דרכי שלום. קנוא ונוקם, נחום א׳, ב׳. סמלונים, רצועות של עול, כמו בשנת כ״ט, בעול הלך אחר סמלוניו. מֵעַם חֶרְמֶךָ ככה בכ״י ועיקר ע״פ ישעי׳ ל״ד, ה׳. מְמָאֲנַי בכ״י ופירושו הממאנים אותי מתורתי, בבינוני פיעל משרש מאן.

מִשְׁפָּטוֹ לְכוֹנְנָה׃ בְּךָ תוֹחַלְתִּי וְשִׂבְרִי רָם וְנִשָּׂא גֵּאֶה גָּדוֹל וְנוֹרָא׃ רַחֲמֶיךָ וַחֲסָדֶיךָ אֲבַקֵּשׁ וְלִישׁוּעָתְךָ תָּמִיד אֲשַׂבֵּרָה׃ שָׁפְטָה מִשְׁפָּטִי וּנְקוֹם נִקְמַת דַּם עֲבָדֶיךָ הַשָּׁפוּךְ בְּעֶבְרָה׃ מַגֵּר מִתְקוֹמְמֶיךָ וְשַׁלַּח בָּם חֲרוֹן אַף וָזַעַם וְצָרָה׃ וְאַתָּה קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל גּוֹאֲלָם מַלְכָּם וּגְאוֹנָם׃ אֲשׁוּרָם אִם הִטּוּ וְלִבָּם הָלַךְ אַחַר עֵינָם׃ לַעֲמַל יְגוֹנָם וּלְכֹבֶד עַל גָּלוּתָם הַבֵּט מָגִנָּם׃ הַבֵּט לַבְּרִית וְהִמָּלֵא רַחֲמִים עַל פְּלֵיטַת שְׁאוֹנָם׃ לְעֶזְרָתִי חוּשָׁה וְהַחֲזֵק נֶשֶׁק לִקְרַאת צָרַי וְאוֹיְבַי׃ וְיִשְׂמְחוּ וִירַנְּנוּ חוֹסֵי בָךְ כִּי תַחֲבוֹשׁ מַכְאוֹבַי׃ יֵבוֹשׁוּ וְיַחְפְּרוּ וְיִסֹּגוּ אָחוֹר חֲפֵצֵי קִרְבַי׃ חַזֵּק וְאַמֵּץ מַאֲמִינֶיךָ גּוֹאֲלִי וְצוּר יְשׁוּעָתִי אֵל אֱלֹהֵי אָבִי׃

אל מלך יושב וכו׳ עד לכל קוראיך.

טוֹב יְיָ לַכֹּל וְרַחֲמָיו עַל כָּל־מַעֲשָׂיו· טוֹב יְיָ לְקֹוָו לְנֶפֶשׁ תִּדְרְשֶׁנּוּ: טוֹב וְיָחִיל וְדוּמָם לִתְשׁוּעַת יְיָ: טוֹב לַחֲסוֹת בַּייָ מִבְּטֹחַ בָּאָדָם: טוֹב לַחֲסוֹת בַּייָ מִבְּטֹחַ בִּנְדִיבִים: טוֹב וְיָשָׁר יְיָ עַל כֵּן יוֹרֶה חַטָּאִים בַּדָּרֶךְ: טוֹב יְיָ לְמָעוֹז בְּיוֹם צָרָה וְיֹדֵעַ חֹסֵי בוֹ: כִּי הוּא יָדַע יִצְרֵנוּ זָכוּר כִּי עָפָר אֲנָחְנוּ: כִּי טוֹב יְיָ לְעוֹלָם חַסְדּוֹ וְעַד דֹּר וָדֹר אֱמוּנָתוֹ: כִּי הוּא יַכְאִיב וְיֶחְבָּשׁ יִמְחַץ וְיָדָיו תִּרְפֶּינָה: רְפָאֵנוּ יְיָ וְנֵרָפֵא הוֹשִׁיעֵנוּ וְנִוָּשֵׁעָה כִּי תְהִלָּתֵנוּ אָתָּה: ליי הישועה וכו׳.

פזמון· סס המתנר אמתי·

יְיָ יְיָ אֵל רַחוּם וְחַנּוּן אֶרֶךְ אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וֶאֱמֶת· נֹצֵר חֶסֶד לָאֲלָפִים נֹשֵׂא עָוֹן וָפֶשַׁע וְחַטָּאָה וְנַקֵּה· וְסָלַחְתָּ לַעֲוֹנֵנוּ וּלְחַטָּאתֵנוּ וּנְחַלְתָּנוּ: אֶזְכְּרָה אֱלֹהִים וְאֶהֱמָיָה· בִּרְאוֹתִי כָּל־עִיר עַל־תִּלָּהּ בְּנוּיָה· וְעִיר הָאֱלֹהִים מֻשְׁפֶּלֶת עַד שְׁאוֹל תַּחְתִּיָּה· וּבְכָל־זֹאת אָנוּ לְיָהּ וְעֵינֵינוּ לְיָהּ: וסלחת· מִדַּת הָרַחֲמִים עָלֵינוּ הִתְגַּלְגְּלִי· וְלִפְנֵי קוֹנֵךְ תְּחִנָּתֵנוּ הַפִּילִי· וּבְעַד עַמֵּךְ רַחֲמִים שַׁאֲלִי· כִּי כָל־לֵבָב דַּוָּי וְכָל־רֹאשׁ לָחֳלִי: וסלחת· תָּמַכְתִּי יְתֵדוֹתַי בִּשְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה תֵיבוֹת· וּבְשַׁעֲרֵי דְמָעוֹת כִּי לֹא נִשְׁלָבוֹת· לָכֵן שָׁפַכְתִּי שִׂיחַ פְּנֵי בוֹחֵן לִבּוֹת· בָּטוּחַ אֲנִי בָּאֵלֶּה

אָנוּ אלף בקמץ ומלעיל ע״מ פָּנוּ לָנוּ, והמנקדים אֲנִי בשוא לא טוב עושים, כי הכנוי נו אין לו נגון לעולם אלא תמיד הנגון בתנועה שלפניו כמו יְדָעֻנוּ, שְׁמָעֻנוּ, יַעֲנֵנוּ, קְרָאָנוּ, מִמֶּנּוּ. וע״כ ודאי שצ״ל אָנוּ בקמץ ומלעיל לתת מקום לנגון, וראה מכלול דף רי״ד, ב׳. ובשערי תפלה סמן ל״ה. ולפני קונך, למדת הרחמים מדבר. כי כל לבב ע״פ ישעי׳ א׳, ה׳. תמכתי יתדותי, פירוש כל תקותי לי״ג מדות, שאינן חוזרות ריקם (ר״ה דף י״ז, ב׳). נשלבות, ננעלות,

וּבִזְכוּת שְׁלֹשֶׁת אָבוֹת׃ וסלחת. יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ שׁוֹמֵעַ קוֹל בְּכִיּוֹת. שֶׁתָּשִׂים דִּמְעוֹתֵינוּ בְּנֹאדְךָ לִהְיוֹת. וְתַצִּילֵנוּ מִכָּל־גְּזֵרוֹת אַכְזָרִיּוֹת. כִּי לְךָ לְבַד עֵינֵינוּ תְלוּיוֹת׃ וסלחת וכו'. אל מלך יושב וכו'.

וְאַתָּה קָדוֹשׁ יוֹשֵׁב תְּהִלּוֹת יִשְׂרָאֵל׃ וְאַתָּה הוּא וּשְׁנוֹתֶיךָ לֹא יִתָּמּוּ׃ אַתָּה תָקוּם תְּרַחֵם צִיּוֹן כִּי־עֵת לְחֶנְנָהּ כִּי־בָא מוֹעֵד׃ זִבְחֵי אֱלֹהִים רוּחַ נִשְׁבָּרָה לֵב נִשְׁבָּר וְנִדְכֶּה אֱלֹהִים לֹא תִבְזֶה׃ הֵיטִיבָה בִרְצוֹנְךָ אֶת־צִיּוֹן תִּבְנֶה חוֹמוֹת יְרוּשָׁלָםִ׃ אָז תַּחְפֹּץ זִבְחֵי־צֶדֶק עוֹלָה וְכָלִיל. אָז יַעֲלוּ עַל־מִזְבַּחֲךָ פָרִים׃ זְכֹר רַחֲמֶיךָ יְיָ וַחֲסָדֶיךָ כִּי מֵעוֹלָם הֵמָּה׃ זָכְרֵנוּ יְיָ בִּרְצוֹן עַמֶּךָ פָּקְדֵנוּ בִּישׁוּעָתֶךָ׃ זְכֹר עֲדָתְךָ קָנִיתָ קֶּדֶם גָּאַלְתָּ שֵׁבֶט נַחֲלָתֶךָ הַר־צִיּוֹן זֶה שָׁכַנְתָּ בּוֹ׃ זְכֹר יְיָ חִבַּת יְרוּשָׁלָיִם אַהֲבַת צִיּוֹן אַל־תִּשְׁכַּח לָנֶצַח׃ זְכֹר יְיָ לִבְנֵי אֱדוֹם אֵת יוֹם יְרוּשָׁלָםִ הָאֹמְרִים עָרוּ עָרוּ עַד הַיְסוֹד בָּהּ׃ זְכֹר לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיִשְׂרָאֵל עֲבָדֶיךָ אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתָּ לָהֶם בָּךְ וַתְּדַבֵּר אֲלֵהֶם אַרְבֶּה אֶת־זַרְעֲכֶם כְּכוֹכְבֵי הַשָּׁמָיִם. וְכָל־הָאָרֶץ הַזֹּאת אֲשֶׁר אָמַרְתִּי אֶתֵּן לְזַרְעֲכֶם וְנָחֲלוּ לְעֹלָם׃ זְכֹר לַעֲבָדֶיךָ לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב. אַל־תֵּפֶן אֶל־קְשִׁי הָעָם הַזֶּה וְאֶל־רִשְׁעוֹ וְאֶל־חַטָּאתוֹ׃ אַל־נָא תָשֵׁת עָלֵינוּ חַטָּאת אֲשֶׁר נוֹאַלְנוּ וַאֲשֶׁר חָטָאנוּ׃ חָטָאנוּ צוּרֵנוּ. סְלַח־לָנוּ יוֹצְרֵנוּ׃

ע"פ גמרא דברכות ל"ב, אמר ר' אלעזר, אע"פ ששערי תפלה ננעלו שערי דמעה לא ננעלו. בְּכִיּוֹת, אחרי שלא נמצא במקרא אלא בְּכִי בל' זכר על משקל שְׁבִי, לכן ספק הוא אם נקוד שם הנקבה בִּכְיָה ע"מ שִׁבְיָה (דברים כ"א, י"א) והרבוי בִּכְיוֹת, או אם הוא בְּכִיָּה ע"מ שְׁבִיָּה (ישעיה נ"ב, ב') והרבוי בְּכִיּוֹת, אמנם פה נראה משווי החרוז כי כיון הפייטן אל נקוד בְּכִיּוֹת׃

*) אֱוִלִים מִדֶּרֶךְ פִּשְׁעָם · וּמֵעֲוֹנֹתֵיהֶם יִתְעַנּוּ בְּרִשְׁעָם · בְּרַחֲמִים גְּדוֹלִים תּוֹשִׁיעֵם · חַיִּים לַחֲזוֹת בְּנֹעַם: בְּנֹעַם בְּמִדַּת מַחְמָל · תָּחֹן גְּוִיָּתֵנוּ מֵהַקְמָל · כִּי יֻלַּדְנוּ לְעָמָל · לֹא כַעֲוֹנֹתֵינוּ גָמָל: גָּמַל וְחֶסֶד גָּדֵל · וְדַרְכֵי טוּבוֹ לֹא חִדֵּל · וְעַתָּה כֹּחוֹ יִגְדַּל · לְהָבִיא עָלָיו צַעֲקַת דָּל: דָּל צִדְקָתוֹ לַחֲזוֹת · חַיִּים בְּטוּבוֹ לְהִתְווֹת · יְחַלְּצֵנוּ מִפְּצָעִים וּמִכְּווֹת · מִדֶּבֶר הַוּוֹת: הַוּוֹת יָסִיר קֹוִיתָיו · אֹרַח צִדְקוֹתָיו אוֹיתָיו · יַעֲנֵנִי בְּצֶדֶק קְרָאתָיו · אָמַר יְיָ וּרְפָאתִיו: וּרְפָאתִיו חַסְדְּךָ תּוֹדִיעֵם · נִתְוַכְּחוּ בְּמַכְאוֹב יְצוּעָם · תְּלוּנָּנֵם

אוילים, סליחה זו היא בסימן ק"ז לסליחות מנהג אשכנז, והולכת על סדר א"ב, ובסופה חתום שמעון בר יצחק, ורוב חרוזיה על לשון הכתוב. אולים, תהלים ק"ז, י"ז. חיים לחזות, שם כ"ז, ד'. מחמל, חמלה. מהקמל, שלא להכות גופנו. מהקמל פי' כריתה, כמו החפיר לבנון קמל (ישעי' ל"ג, ט'). לא כעונתינו, תהלים ק"ג, י'. גָּמַל וחסד כן תקן רוו"ה ופרשו, גמל גם גדל חסדו עלינו. להביא, איוב ל"ד, כ"ח. צִדְקָתוֹ לחזות, כן תקן רוו"ה, ופרשו הדל יחזה צדקת אל אשר ירשמנו לחיים ויחלצנו מפצעים וממכות. לחוות ל' יחוה דעת (תהלים י"ט, ג'). להתוות, מגזרת והתוית תו (יחזקאל ט', ד'). ומכוות ל' כויה. נתוכחו מענין הוכח במכאוב (איוב ל"ג, י"ט).

---

*) במגנצא וק"ק אומרים זו הסליחה.

אֵל נָא רְפָא נָא תַּחֲלוּאֵי פְרִיָּה · בּוֹשָׁה וְחָפְרָה וְאֻמְלָל פְּרִיָּה · גְּאָלֶנָּה מִשַּׁחַת וּמִמַּכָּה טְרִיָּה · עֲנֵנוּ כְּשֶׁעָנִיתָ לְאַבְרָהָם אָבִינוּ בְּהַר הַמֹּרִיָּה: דְּגָלֵי עַם פְּדוּיֵי בִּזְרוֹעַ חָשׂוּף · הַצֵּל מֵאֶנֶף וְאַל יְהִי לִשְׁסוּף · וְתַעֲנֶה קְרִיאָתֵנוּ

בְּצִלְּךָ מְלִיגָעָם. עַד־יַעֲבָר־זָעַם: וְעִם יְשַׁכֵּךְ כַּחַסְדּוֹ. יְגַלֶּה לִירֵאָיו סוֹדוֹ. וְכָל־יְצוּרֵי יְסוֹדוֹ. יוֹדוּ לַייָ חַסְדּוֹ: חַסְדּוֹ בֶּאֱמוּנָה לַחֲטוֹב. כִּי בְּכָל־מִדּוֹתָיו טוֹב. שָׂא נָא עָוֹן וְקַח טוֹב. הוֹדוּ לַייָ כִּי טוֹב: טוֹב לְהַמְצִיא תְּעַל. כִּי יְשׁוּבוּן מִמַּעַל. וַיִּגֶל אָזְנָם לְהַעַל. הֶן־כָּל־אֵלֶּה יִפְעָל: יִפְעַל לְעָפָר וָאֵפֶר. פַּעֲמַיִם וְשָׁלֹשׁ יְכַפֵּר. לְמֵלִיץ יֹשֶׁר יְסַפֵּר. וַיֹּאמַר מָצָאתִי כֹפֶר: כֹּפֶר לִמְצֹא יְאוּת. וְיִכְתֹּב שׁוֹבֵר לַמְגֻבַּת. וּמִשְׁפָּט

מליגעם, שלא יגוחו עליהם יגיעות וצרות. עד יעבר, ישעיה כ״ו, כ׳. סודו, סוד הגאולה. לחטוב לעשותם חטיבה מענין אני אעשה אתכם חטיבה אחת בעולם (ברכות ו׳). תעל תעלה ורפואה. ממעל ממעילה כמו וימעלו בני ישראל מעל (יהושע ז׳, א׳). ויגל איוב ל״ו, י׳. להעל, להעלות אותם מצרה. הן כל, שם ל״ג, כ״ט. שובר למגבת יכתוב שטר קבלה לגובה החטאים,

---

וּלְמַעֲשֵׂה יָדֶיךָ תִּכְסוֹף. עֲנֵנוּ כְּשֶׁעָנִיתָ לַאֲבוֹתֵינוּ עַל יַם סוּף: זְכוּת צוּר חֻצַּב הַיּוֹם לָנוּ תְגַל. חָשְׁכֵנוּ מֵאֲנָף וּנְחֵנוּ בְּיֹשֶׁר מַעְגָּל. טַהֵר טֻמְאָתֵנוּ וְלִמְאוֹר תּוֹרָתְךָ עֵינֵינוּ תְגַל. עֲנֵנוּ כְּשֶׁעָנִיתָ לִיהוֹשֻׁעַ בַּגִּלְגָּל: יָהּ רְאֵה דֶשֶׁן עָקוּד וְהַצְמַח תְּרוּפָה. כַּלֵּה שׁוֹד וָשֶׁבֶר סַעַר וְסוּפָה. לַמְּדֵנוּ וְחַכְּמֵנוּ אִמְרָתְךָ הַצְּרוּפָה. עֲנֵנוּ כְּשֶׁעָנִיתָ לִשְׁמוּאֵל בַּמִּצְפָּה: מְתֻמָּם מְרַחֵם שָׁרָשָׁיו נָא אַל תְּקַמֵּל. נַקֵּנוּ מִכְּתָם וָשֶׁמֶץ וְלֹא נֵאָמֵל. סְעָדֵנוּ וְנִוָּשְׁעָה וְאֲרֻחוֹת

לֹא יְעַוֵּת· הַצֵּל לְקֻחִים לַמָּוֶת: לַמָּוֶת
מָטִים לְנַסֵּה· וּבְמֹסָרָם יַחְתֹּם לְהִנָּשֵׂא·
וְגֵוָה מִגֶּבֶר יְכַסֶּה· לְהָסִיר אָדָם מַעֲשֶׂה:
מַעֲשֵׂה יָדָיו כֻּלָּם· כָּל־בָּאֵי עוֹלָם· יְבִיאֵם
בְּמִשְׁפָּט לְהוֹבִילָם· עַל כָּל־נֶעְלָם: נֶעְלָם
וְגָלוּי תִּסְלַח· וְלֹא תִטֹּר לְנִתְעָב וְנֶאֱלָח·
חֶפְצְךָ בְּיָדֵנוּ יִצְלָח· אַתָּה אֲדֹנָי טוֹב
וְסַלָּח: סַלַּח נִפְלְאוֹתֶיךָ הַגְבֵּר· וְתַעֲצוֹר
דֶּבֶר וְכָל־שֶׁבֶר· כִּי מַה יִּצְדַּק לְדַבֵּר·
יָמָיו כְּצֵל עוֹבֵר: עוֹבֵר וְגָז חִישׁ מִפָּנֶיךָ·
וְהֵיךְ יַעֲמֹד לְפָנֶיךָ· חַי נִקְדָּשׁ בְּאוֹפַנֶּיךָ·
חֶסֶד וֶאֱמֶת יְקַדְּמוּ פָנֶיךָ: פָּנֶיךָ הָאֵר
בְּצִדְקוֹתֶיךָ· לְעַם שׁוֹמְרֵי חֻקּוֹתֶיךָ· תִּבְחַר
וּתְקָרֵב חֲשׁוּקָתֶךָ· אֲדֹנָי בְּכָל־צִדְקוֹתֶיךָ:

ר"ל ימחל לחטאים. הצל, משלי כ"ד, י"א. לנסה, מנסה אותם אם ישובו מדרכם הרעה. ובמסרם, איוב ל"ג ט"ז. והטעם פה, אחר שיסרם והביאם עד שערי מות יחתום דינם להעלות אותם מן היסורים ולרפאתם אם יעשו תשובה שיעזבו את גאותם ויסירו מעשיהם הרעים. וגוה מגבר גם הוא ל' איוב ל"ג, י"ז. על כל נעלם, סוף קהלת. חפצך, ע"פ ישעי' נ"ג, י'. נפלאותיך כנ"ל. באופניך, על ידי המלאכים האופנים. חסד ואמת, תהלים פ"ט, ט"ו. אדני בכל, כנ"ל

חֲסָדֶיךָ נִגְמָל· עֲנֵנוּ כְּשֶׁעָנִיתָ לְאֵלִיָּהוּ בְּהַר הַכַּרְמֶל:
עוֹדְדֵנוּ בְּצֶדֶק מָשׁוּי מִמַּיִם וְכַפֵּר זָדוֹן וּמְשׁוּגָה· פְּדֵנוּ
מִמְּהוּמַת מָוֶת וְאָחוֹר כָּל נְסוֹגָה· צַוֵּה יְשׁוּעָתֵנוּ
וּבַעֲוֹנוֹתֵינוּ לֹא נִתְמוֹגָגָה· עֲנֵנוּ כְּשֶׁעָנִיתָ לְיוֹנָה בִּמְעֵי

צִדְקֹתֶיךָ לְהַרְבּוֹת תַּרְאֵנִי· וְנֶחָמוֹת טוֹבוֹת
תְּבַשְּׂרֵנִי· בְּעָמְדִי פְּנֵי אֲדוֹנִי· וַתָּרֶם
כִּרְאֵים קַרְנִי׃ קַרְנִי תָרוּם בְּעֶלְצוֹן·
בְּשׁוּבְךָ לִגְדֹּר פִּרְצוֹן· וּתְפִלָּתִי כְּזִבְחֵי
צֹאן· יְיָ בְּעֵת רָצוֹן׃ רָצוֹן עֲנִיתִיךָ תַּעֲנֵנוּ·
וְיוֹם יְשׁוּעָה תְּחָנֵּנוּ· הַבֶּט־נָא עַמְּךָ
כֻּלָּנוּ· יְיָ תִּשְׁפֹּת שָׁלוֹם לָנוּ׃ שָׁלוֹם לָנוּ
תַּטְרֵף· וְחַטֹּאתֵינוּ תְּטַהֵר לִצְרֹף· וְחֵמָה
עֲזֹב וְהֶרֶף· וּמַעֲשֵׂי יָדֶיךָ אַל־תֶּרֶף׃ תֶּרֶף
שְׁגָגוֹת מְעִילָה· וּזְדוֹנוֹת נַעֵר בִּמְצוּלָה· רְצוּי
חֵן קָרֵב לְהִנָּצְלָה· בָּעֵת הַזֹּאת רֶוַח וְהַצָּלָה׃

ע"פ דניאל ט' ט"ז. ותרם, תהלים צ"ב י"א. בעלצון, בחדוה ובשמחה, ל' עלץ לבי בה' (ש"א ב', א'). פרצון, ההריסה והשבר, ומוסף הוא על ל' וגדרתי את פרציהן (עמוס ט', י"א). רצון עניתיך, ישעיה מ"ט, ח'. והכוונה פה „עניתיך רצון" כן תעננו אתה ה' על תפלתנו, ר"ל תשים רצונך עלינו. הבט נא, ישעיה ס"ד, ח'. ה' תשפת שם כ"ו, י"ב. תַּטְרֵף כן נקודו מל' הטריפני לחם חקי (משלי ל', ח') כלומר תתן לנו לחמנו בשלום. וחמה ל' תהלים ל"ז, ח'. ומעשי ידיך שם קל"ח, ח'. נער תשליך במצולות ים מל' וינער ה' (שמות י"ד, כ"ז). רצוי חן, תקרבם ברצון וחן ותצילם מעונש. בעת אסתר ד', י"ד.

הַדְּגָה׃ קְדֻשַּׁת אִישׁ חֲסִידֶךָ זְכוֹר לִיפַת נְעָלִים· רַחֲמֶיךָ תְּעוֹרֵר כִּי לָקִינוּ בְּכִפְלַיִם· שׁוּבֵנוּ לְיִרְאָתְךָ וְלֹא נֶחְשַׁף שׁוּלַיִם· תַּעֲנֵנוּ כְּשֶׁעָנִיתָ לְדָוִד וּשְׁלֹמֹה בְנוֹ בִּירוּשָׁלָיִם׃

זכור לנו ברית וכו'.

זְכָר־לָנוּ בְּרִית אָבוֹת כַּאֲשֶׁר אָמַרְתָּ, וְזָכַרְתִּי אֶת־בְּרִיתִי יַעֲקוֹב וְאַף אֶת־בְּרִיתִי יִצְחָק וְאַף אֶת־בְּרִיתִי אַבְרָהָם אֶזְכֹּר וְהָאָרֶץ אֶזְכֹּר:

זְכָר־לָנוּ בְּרִית רִאשׁוֹנִים כַּאֲשֶׁר אָמַרְתָּ, וְזָכַרְתִּי לָהֶם בְּרִית רִאשׁוֹנִים אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְעֵינֵי הַגּוֹיִם לִהְיוֹת לָהֶם לֵאלֹהִים אֲנִי יְיָ: עֲשֵׂה עִמָּנוּ כְּמוֹ שֶׁהִבְטַחְתָּנוּ, וְאַף גַּם־זֹאת בִּהְיוֹתָם בְּאֶרֶץ אֹיְבֵיהֶם לֹא־מְאַסְתִּים וְלֹא־גְעַלְתִּים לְכַלֹּתָם לְהָפֵר בְּרִיתִי אִתָּם כִּי אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיהֶם: רַחֵם עָלֵינוּ וְאַל־תַּשְׁחִיתֵנוּ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב, כִּי אֵל רַחוּם יְיָ אֱלֹהֶיךָ לֹא יַרְפְּךָ וְלֹא יַשְׁחִיתֶךָ וְלֹא יִשְׁכַּח אֶת־בְּרִית אֲבֹתֶיךָ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לָהֶם: הָשֵׁב שְׁבוּתֵנוּ וְרַחֲמֵנוּ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב, וְשָׁב יְיָ אֱלֹהֶיךָ אֶת־שְׁבוּתְךָ וְרִחֲמֶךָ וְשָׁב וְקִבֶּצְךָ מִכָּל־הָעַמִּים אֲשֶׁר הֱפִיצְךָ יְיָ אֱלֹהֶיךָ שָׁמָּה: קַבֵּץ נִדָּחֵינוּ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב, אִם־יִהְיֶה נִדַּחֲךָ בִּקְצֵה הַשָּׁמָיִם מִשָּׁם יְקַבֶּצְךָ יְיָ אֱלֹהֶיךָ וּמִשָּׁם יִקָּחֶךָ: הַלְבֵּן חֲטָאֵינוּ כַּשֶּׁלֶג וְכַצֶּמֶר כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב, לְכוּ נָא וְנִוָּכְחָה יֹאמַר יְיָ אִם־יִהְיוּ חֲטָאֵיכֶם כַּשָּׁנִים כַּשֶּׁלֶג יַלְבִּינוּ אִם־יַאְדִּימוּ כַתּוֹלָע כַּצֶּמֶר יִהְיוּ: זְרֹק עָלֵינוּ מַיִם טְהוֹרִים וְטַהֲרֵנוּ כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב, וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מַיִם טְהוֹרִים וּטְהַרְתֶּם, מִכֹּל טֻמְאוֹתֵיכֶם וּמִכָּל־גִּלּוּלֵיכֶם אֲטַהֵר אֶתְכֶם: מְחֵה פְשָׁעֵינוּ לְמַעַנְךָ כַּאֲשֶׁר אָמַרְתָּ, אָנֹכִי אָנֹכִי הוּא מֹחֶה פְשָׁעֶיךָ לְמַעֲנִי וְחַטֹּאתֶיךָ לֹא אֶזְכֹּר: מְחֵה פְשָׁעֵינוּ כָּעָב וְכֶעָנָן כַּאֲשֶׁר אָמַרְתָּ, מָחִיתִי כָעָב פְּשָׁעֶיךָ וְכֶעָנָן חַטֹּאתֶיךָ שׁוּבָה אֵלַי כִּי גְאַלְתִּיךָ: אֲמָרֵינוּ הַאֲזִינָה יְיָ,

בִּינָה הֲגִיגֵנוּ: יִהְיוּ לְרָצוֹן אִמְרֵי פִינוּ וְהֶגְיוֹן לִבֵּנוּ לְפָנֶיךָ, יְיָ צוּרֵנוּ וְגֹאֲלֵנוּ: כִּי לְךָ יְיָ הוֹחָלְנוּ, אַתָּה תַעֲנֶה אֲדֹנָי אֱלֹהֵינוּ:

אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ· תָּבֹא לְפָנֶיךָ תְּפִלָּתֵנוּ וְאַל־תִּתְעַלַּם מִתְּחִנָּתֵנוּ· שֶׁאֵין אֲנַחְנוּ עַזֵּי פָנִים וּקְשֵׁי עֹרֶף לוֹמַר לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ צַדִּיקִים אֲנַחְנוּ וְלֹא חָטָאנוּ· אֲבָל אֲנַחְנוּ חָטָאנוּ:

אָשַׁמְנוּ· בָּגַדְנוּ· גָּזַלְנוּ· דִּבַּרְנוּ דֹפִי· הֶעֱוִינוּ· וְהִרְשַׁעְנוּ· זַדְנוּ· חָמַסְנוּ· טָפַלְנוּ שֶׁקֶר· יָעַצְנוּ רָע· כִּזַּבְנוּ· לַצְנוּ· מָרַדְנוּ· נִאַצְנוּ· סָרַרְנוּ· עָוִינוּ· פָּשַׁעְנוּ· צָרַרְנוּ· קִשִּׁינוּ עֹרֶף· רָשַׁעְנוּ· שִׁחַתְנוּ· תִּעַבְנוּ· תָּעִינוּ· תִּעְתָּעְנוּ:

סַרְנוּ מִמִּצְוֹתֶיךָ וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ הַטּוֹבִים וְלֹא שָׁוָה לָנוּ: וְאַתָּה צַדִּיק עַל־כָּל־הַבָּא עָלֵינוּ, כִּי אֱמֶת עָשִׂיתָ· וַאֲנַחְנוּ הִרְשָׁעְנוּ:

מְשִׁיחַ צִדְקֶךָ אָמַר לְפָנֶיךָ, שְׁגִיאוֹת מִי יָבִין מִנִּסְתָּרוֹת נַקֵּנִי· נַקֵּנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ מִכָּל־פְּשָׁעֵינוּ וְטַהֲרֵנוּ מִכָּל־טֻמְאוֹתֵינוּ· וּזְרוֹק עָלֵינוּ מַיִם טְהוֹרִים וְטַהֲרֵנוּ· כַּכָּתוּב עַל יַד נְבִיאֶךָ וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מַיִם טְהוֹרִים וּטְהַרְתֶּם, מִכֹּל טֻמְאוֹתֵיכֶם וּמִכָּל־גִּלּוּלֵיכֶם אֲטַהֵר אֶתְכֶם:

מִיכָה עַבְדְּךָ אָמַר לְפָנֶיךָ. מִי־אֵל כָּמוֹךָ נֹשֵׂא עָוֹן וְעֹבֵר עַל־פֶּשַׁע לִשְׁאֵרִית נַחֲלָתוֹ לֹא־הֶחֱזִיק לָעַד אַפּוֹ כִּי־חָפֵץ חֶסֶד הוּא: יָשׁוּב יְרַחֲמֵנוּ יִכְבֹּשׁ עֲוֹנֹתֵינוּ. וְתַשְׁלִיךְ בִּמְצֻלוֹת יָם כָּל־חַטֹּאתָם: וְכָל־חַטֹּאת עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל תַּשְׁלִיךְ בְּמָקוֹם אֲשֶׁר לֹא יִזָּכְרוּ וְלֹא יִפָּקְדוּ וְלֹא יַעֲלוּ עַל־לֵב לְעוֹלָם: תִּתֵּן אֱמֶת לְיַעֲקֹב חֶסֶד לְאַבְרָהָם אֲשֶׁר־נִשְׁבַּעְתָּ לַאֲבֹתֵינוּ מִימֵי קֶדֶם:

דָּנִיֵּאל אִישׁ חֲמֻדוֹת שִׁוַּע לְפָנֶיךָ. הַטֵּה אֱלֹהַי אָזְנְךָ וּשֲׁמָע. פְּקַח עֵינֶיךָ וּרְאֵה שֹׁמְמֹתֵינוּ וְהָעִיר אֲשֶׁר־נִקְרָא שִׁמְךָ עָלֶיהָ כִּי לֹא עַל־צִדְקֹתֵינוּ אֲנַחְנוּ מַפִּילִים תַּחֲנוּנֵינוּ לְפָנֶיךָ. כִּי עַל־רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים: אֲדֹנָי׀ שְׁמָעָה אֲדֹנָי׀ סְלָחָה אֲדֹנָי הַקְשִׁיבָה וַעֲשֵׂה אַל־תְּאַחַר. לְמַעַנְךָ אֱלֹהַי. כִּי־שִׁמְךָ נִקְרָא עַל־עִירְךָ וְעַל־עַמֶּךָ:

עֶזְרָא הַסּוֹפֵר אָמַר לְפָנֶיךָ. אֱלֹהַי בֹּשְׁתִּי וְנִכְלַמְתִּי לְהָרִים אֱלֹהַי פָּנַי אֵלֶיךָ. כִּי עֲוֹנֹתֵינוּ רָבוּ לְמַעְלָה רֹאשׁ וְאַשְׁמָתֵנוּ גָדְלָה עַד לַשָּׁמָיִם: וְאַתָּה אֱלוֹהַּ סְלִיחוֹת חַנּוּן וְרַחוּם אֶרֶךְ־אַפַּיִם וְרַב־חֶסֶד וְלֹא עֲזַבְתָּם: אַל תַּעַזְבֵנוּ

אָבִינוּ· וְאַל־תִּטְּשֵׁנוּ בּוֹרְאֵנוּ· וְאַל־תַּזְנִיחֵנוּ יוֹצְרֵנוּ· וְאַל־תַּעַשׂ עִמָּנוּ כָּלָה כְּחַטֹּאתֵינוּ· וְקַיֶּם־לָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֶת־הַדָּבָר שֶׁהִבְטַחְתָּנוּ בְּקַבָּלָה עַל יְדֵי יִרְמְיָהוּ חוֹזָךְ, כָּאָמוּר בַּיָּמִים הָהֵם וּבָעֵת הַהִיא נְאֻם־יְיָ יְבֻקַּשׁ אֶת־עֲוֹן יִשְׂרָאֵל וְאֵינֶנּוּ וְאֶת־חַטֹּאת יְהוּדָה וְלֹא תִמָּצֶאינָה כִּי אֶסְלַח לַאֲשֶׁר אַשְׁאִיר: עַמְּךָ וְנַחֲלָתְךָ· רְעֵבֵי טוּבְךָ· צְמֵאֵי חַסְדְּךָ· תְּאֵבֵי יִשְׁעֲךָ· יַכִּירוּ וְיֵדְעוּ כִּי לַאדֹנָי אֱלֹהֵינוּ הָרַחֲמִים וְהַסְּלִחוֹת:

חזן וְאַל־יְעַכֵּב חֵטְא וְעָוֹן אֶת־תְּפִלָּתֵנוּ· מְחַל וּסְלַח לְכָל־חַטֹּאתֵינוּ· כִּי אֵל טוֹב וְסַלָּח אָתָּה· בָּרוּךְ אַתָּה יְיָ, חַנּוּן הַמַּרְבֶּה לִסְלֹחַ:

וגומר החזן שמונה עשרה, ואומר עננו בין גואל לרופא ברכה בפני עצמה, ומיד אחר שמנה עשרה אומרים אל רחום שמך וכו'. כן בפפד"מ. אמנם במגנצא וק"ק אחרות אין אומרים לא אל רחום שמך וכו' ולא אבינו מלכנו, לא בשחרית ולא במנחה.

אֵל, רַחוּם שְׁמֶךָ: אֵל, חַנּוּן שְׁמֶךָ: בָּנוּ נִקְרָא שְׁמֶךָ: יְיָ עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמֶךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן אֲמִתֶּךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן בְּרִיתֶךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן גָּדְלְךָ וְתִפְאַרְתֶּךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן דָּתֶךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן הוֹדֶךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן וִעוּדֶךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן זִכְרֶךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן חַסְדֶּךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן טוּבֶךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן יִחוּדֶךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן כְּבוֹדֶךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן לִמּוּדֶךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן מַלְכוּתֶךָ: עֲשֵׂה לְמַעַן

נִצְחָךְ: עֲשֵׂה לְמַעַן סוֹדָךְ: עֲשֵׂה לְמַעַן עֻזָּךְ:
עֲשֵׂה לְמַעַן פְּאֵרָךְ: עֲשֵׂה לְמַעַן צִדְקָתָךְ:
עֲשֵׂה לְמַעַן קְדֻשָּׁתָךְ: עֲשֵׂה לְמַעַן רַחֲמֶיךָ
הָרַבִּים: עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁכִינָתָךְ: עֲשֵׂה לְמַעַן
תְּהִלָּתָךְ: עֲשֵׂה לְמַעַן אוֹהֲבֶיךָ שׁוֹכְנֵי עָפָר:
עֲשֵׂה לְמַעַן אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב: עֲשֵׂה לְמַעַן
מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן: עֲשֵׂה לְמַעַן דָּוִד וּשְׁלֹמֹה: עֲשֵׂה
לְמַעַן יְרוּשָׁלַיִם עִיר קָדְשָׁךְ: עֲשֵׂה לְמַעַן צִיּוֹן
מִשְׁכַּן כְּבוֹדָךְ: עֲשֵׂה לְמַעַן הֲרִיסוּת מִזְבְּחָךְ:
עֲשֵׂה לְמַעַן שִׁמְמוֹת הֵיכָלָךְ: עֲשֵׂה לְמַעַן דַּם
עֲבָדֶיךָ הַשָּׁפוּךְ: עֲשֵׂה לְמַעַן הֲרוּגִים עַל־שֵׁם
קָדְשָׁךְ: עֲשֵׂה לְמַעַן טְבוּחִים עַל־יִחוּדָךְ: עֲשֵׂה
לְמַעַן בָּאֵי בָאֵשׁ וּבַמַּיִם עַל־קִדּוּשׁ שְׁמָךְ:
עֲשֵׂה לְמַעַן תִּינוֹקוֹת שֶׁל־בֵּית רַבָּן: עֲשֵׂה
לְמַעַן יוֹנְקֵי שָׁדַיִם שֶׁלֹּא חָטְאוּ: עֲשֵׂה לְמַעַן
גְּמוּלֵי חָלָב שֶׁלֹּא פָשְׁעוּ: עֲשֵׂה לְמַעַן יְתוֹמִים
וְאַלְמָנוֹת: עֲשֵׂה לְמַעַנְךָ אִם־לֹא לְמַעֲנֵנוּ:
עֲשֵׂה לְמַעַנְךָ וְהוֹשִׁיעֵנוּ:

עֲנֵנוּ יְיָ עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֱלֹהֵינוּ עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ
אָבִינוּ עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ בוֹרְאֵנוּ עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ גוֹאֲלֵנוּ
עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ דוֹרְשֵׁנוּ עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ הָאֵל הַנֶּאֱמָן
עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ וָתִיק וְחָסִיד עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ זַךְ

וְיָשָׁר, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ חַי וְקַיָּם, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ טוֹב לַכֹּל, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ יוֹדֵעַ יֵצֶר, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ כּוֹבֵשׁ כְּעָסִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ לוֹבֵשׁ צְדָקוֹת, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ נוֹרָא וְנִשְׂגָּב, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ סוֹלֵחַ וּמוֹחֵל, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ עוֹנֶה בְּעֵת־רָצוֹן, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ פּוֹדֶה וּמַצִּיל, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ צַדִּיק וְיָשָׁר, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ קָשֶׁה לִכְעוֹס, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ רַךְ לִרְצוֹת, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ שׁוֹמֵעַ אֶל־אֶבְיוֹנִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ תּוֹמֵךְ תְּמִימִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֱלֹהֵי אַבְרָהָם, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ פַּחַד יִצְחָק, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֲבִיר יַעֲקֹב, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ עֶזְרַת הַשְּׁבָטִים עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ מִשְׂגַּב אִמָּהוֹת, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ אֲבִי יְתוֹמִים, עֲנֵנוּ: עֲנֵנוּ דַּיַּן אַלְמָנוֹת, עֲנֵנוּ:

מִי שֶׁעָנָה לְאַבְרָהָם אָבִינוּ בְּהַר הַמּוֹרִיָּה, הוּא יַעֲנֵנוּ:

מִי שֶׁעָנָה לְיִצְחָק בְּנוֹ כְּשֶׁנֶּעֱקַד עַל־גַּב הַמִּזְבֵּחַ, הוּא יַעֲנֵנוּ:

מִי שֶׁעָנָה לְיַעֲקֹב בְּבֵית־אֵל, הוּא יַעֲנֵנוּ:

מִי שֶׁעָנָה לְיוֹסֵף בְּבֵית הָאֲסוּרִים, הוּא יַעֲנֵנוּ:

מִי שֶׁעָנָה לַאֲבוֹתֵינוּ עַל יַם סוּף, הוּא יַעֲנֵנוּ:

מִי שֶׁעָנָה לְמשֶׁה בְּחוֹרֵב, הוּא יַעֲנֵנוּ:
מִי שֶׁעָנָה לְאַהֲרֹן בַּמַּחְתָּה, הוּא יַעֲנֵנוּ:
מִי שֶׁעָנָה לְפִינְחָס בְּקוּמוֹ מִתּוֹךְ הָעֵדָה, הוּא יַעֲנֵנוּ:
מִי שֶׁעָנָה לִיהוֹשֻׁעַ בַּגִּלְגָּל, הוּא יַעֲנֵנוּ:
מִי שֶׁעָנָה לִשְׁמוּאֵל בַּמִּצְפָּה, הוּא יַעֲנֵנוּ:
מִי שֶׁעָנָה לְדָוִד וּשְׁלֹמֹה בְנוֹ בִּירוּשָׁלָיִם, הוּא יַעֲנֵנוּ:
מִי שֶׁעָנָה לְאֵלִיָּהוּ בְּהַר הַכַּרְמֶל, הוּא יַעֲנֵנוּ:
מִי שֶׁעָנָה לֶאֱלִישָׁע בִּירִיחוֹ, הוּא יַעֲנֵנוּ:
מִי שֶׁעָנָה לְיוֹנָה בִּמְעֵי הַדָּגָה, הוּא יַעֲנֵנוּ:
מִי שֶׁעָנָה לְחִזְקִיָּהוּ בְּחָלְיוֹ, הוּא יַעֲנֵנוּ:
מִי שֶׁעָנָה לַחֲנַנְיָה מִישָׁאֵל וַעֲזַרְיָה בְּתוֹךְ כִּבְשַׁן הָאֵשׁ, הוּא יַעֲנֵנוּ:
מִי שֶׁעָנָה לְדָנִיֵּאל בְּגֹב הָאֲרָיוֹת, הוּא יַעֲנֵנוּ:
מִי שֶׁעָנָה לְמָרְדְּכַי וְאֶסְתֵּר בְּשׁוּשַׁן הַבִּירָה, הוּא יַעֲנֵנוּ:
מִי שֶׁעָנָה לְעֶזְרָא בַּגּוֹלָה, הוּא יַעֲנֵנוּ:
מִי שֶׁעָנָה לְכָל־הַצַּדִּיקִים וְהַחֲסִידִים וְהַתְּמִימִים וְהַיְשָׁרִים, הוּא יַעֲנֵנוּ:

רַחֲמָנָא דִּי־עָנֵה לַעֲנִיֵּי עֲנֵינָא׃ רַחֲמָנָא דִּי־עָנֵה לְמַכִּיכֵי רוּחָא עֲנֵינָא׃ רַחֲמָנָא דִּי־עָנֵה לִתְבִירֵי לִבָּא עֲנֵינָא׃ רַחֲמָנָא עֲנֵינָא׃ רַחֲמָנָא חוּס׃ רַחֲמָנָא פְּרֹק׃ רַחֲמָנָא שֵׁיזִב׃ רַחֲמָנָא רַחֵם עֲלָן׃ הַשְׁתָּא בַּעֲגָלָא וּבִזְמַן קָרִיב׃

ואומרים אבינו מלכנו.

אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ חָטָאנוּ לְפָנֶיךָ׃
אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ אֵין לָנוּ מֶלֶךְ אֶלָּא אָתָּה׃
אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ עֲשֵׂה עִמָּנוּ לְמַעַן שְׁמֶךָ׃
אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ בַּטֵּל מֵעָלֵינוּ כָּל־גְּזֵרוֹת קָשׁוֹת׃
אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ בַּטֵּל מַחְשְׁבוֹת שׂוֹנְאֵינוּ׃
אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ הָפֵר עֲצַת אוֹיְבֵינוּ׃
אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ כַּלֵּה כָּל־צַר וּמַשְׂטִין מֵעָלֵינוּ׃
אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ סְתוֹם פִּיּוֹת מַשְׂטִינֵינוּ וּמְקַטְרְגֵינוּ׃
אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ כַּלֵּה דֶּבֶר וְחֶרֶב וְרָעָב וּשְׁבִי וּמַשְׁחִית וּמַגֵּפָה וְעָוֹן וָפֶשַׁע מִבְּנֵי בְרִיתֶךָ׃
אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ מְנַע מַגֵּפָה מִנַּחֲלָתֶךָ׃
אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ שְׁלַח רְפוּאָה שְׁלֵמָה לְחוֹלֵי עַמֶּךָ׃
אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ הַחֲזִירֵנוּ בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה לְפָנֶיךָ׃
אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ סְלַח וּמְחַל לְכָל־עֲוֹנוֹתֵינוּ׃
אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ מְחֵה וְהַעֲבֵר פְּשָׁעֵינוּ וְחַטֹּאתֵינוּ מִנֶּגֶד עֵינֶיךָ׃
אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ קְרַע רוֹעַ גְּזַר דִּינֵנוּ׃
אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ מְחוֹק בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים כָּל־שִׁטְרֵי חוֹבוֹתֵינוּ׃

אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ זָכוֹר כִּי עָפָר אֲנָחְנוּ:
אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ זָכְרֵנוּ בְּזִכְּרוֹן טוֹב לְפָנֶיךָ:
אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ הַצְמַח לָנוּ יְשׁוּעָה בְּקָרוֹב:
אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ הָרֵם קֶרֶן יִשְׂרָאֵל עַמֶּךָ:
אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ הָרֵם קֶרֶן מְשִׁיחֶךָ:
אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ שְׁמַע קוֹלֵנוּ חוּס וְרַחֵם עָלֵינוּ:
אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ קַבֵּל בְּרַחֲמִים וּבְרָצוֹן אֶת־תְּפִלָּתֵנוּ:
אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ נָא אַל־תְּשִׁיבֵנוּ רֵיקָם מִלְּפָנֶיךָ:
אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ עֲשֵׂה לְמַעַן הֲרוּגִים עַל־שֵׁם קָדְשֶׁךָ:
אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ עֲשֵׂה לְמַעַן טְבוּחִים עַל־יִחוּדֶךָ:
אָ״מ עֲשֵׂה לְמַעַן בָּאֵי בָאֵשׁ וּבַמַּיִם עַל־קִדּוּשׁ שְׁמֶךָ:
אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ נְקוֹם לְעֵינֵינוּ נִקְמַת דַּם־עֲבָדֶיךָ הַשָּׁפוּךְ:
אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ עֲשֵׂה לְמַעַנְךָ אִם־לֹא־לְמַעֲנֵנוּ:
אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ עֲשֵׂה לְמַעַנְךָ וְהוֹשִׁיעֵנוּ:
אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ עֲשֵׂה לְמַעַן רַחֲמֶיךָ הָרַבִּים:
אָ״מ עֲשֵׂה לְמַעַן שִׁמְךָ הַגָּדוֹל הַגִּבּוֹר וְהַנּוֹרָא שֶׁנִּקְרָא עָלֵינוּ:
אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ חָנֵּנוּ וַעֲנֵנוּ כִּי אֵין בָּנוּ מַעֲשִׂים עֲשֵׂה עִמָּנוּ צְדָקָה וָחֶסֶד וְהוֹשִׁיעֵנוּ:

ואומרים והוא רחום, תחנון, ומוסיפים כו שומר ישראל, ומוציאין ספר התורה וקורין פרשת שמות, וגומרין תפלת שחרית.

ואח״כ הולכים לבית הקברות לבקש מחילה מן המתים, כי אולי פגמו בכבודם מחמת מהירות והתעסקו עמהם שלא כדין. והגדול מן החברה מתפלל תפלה זו:

נאַך בעענדיגונג דעז אָהרגענגעבע= טעז בעגעבען זיך דאַן דיא פֿערחיינזאיט= גליעדער חויף דען פֿריעדהאָף אונד טפרעכֿען דאָרט פֿאָלגענדעז געבעט:

רִבּוֹן הָעוֹלָמִים אֲדוֹן כָּל־הַנְּפָשׁוֹת, אַתָּה אֶחָד וְשִׁמְךָ אֶחָד, אֵל גָּדוֹל גִּבּוֹר וְנוֹרָא, מַאֲצִיל בּוֹרֵא יוֹצֵר עֹשֶׂה

הַכֹּל בְּדִבּוּר וַאֲמִירָה׃ יוֹצֵר אוֹר וְחֹשֶׁךְ, בּוֹחֵן לִבּוֹת וּכְלָיוֹת, יוֹדֵעַ הַמַּחֲשָׁבוֹת וְהַמַּעֲשִׂים, הַנִּגְלוֹת וְהַנִּסְתָּרוֹת, וּלְפָנָיו חֲשֵׁכָה כָּאוֹרָה׃ מֵמִית וּמְחַיֶּה, מוֹחֵץ וְרוֹפֵא, נוֹתֵן תְּשׁוּעָה וְעֶזְרָה: וַאֲנַחְנוּ יָדַעְנוּ כִּי אִם יִהְיוּ כָּל־הַיַּמִּים דְּיוֹ, וְכָל־אַגְמוֹנִים קוּלְמוּסִים, וְהַשָּׁמַיִם יְרִיעוֹת, וְכָל־בְּנֵי אָדָם לַבְלָרִים, וְכָל־שַׂעֲרוֹת רָאשֵׁיהֶם לְשׁוֹנוֹת, וְכָל־נִקְבֵיהֶם פִּיּוֹת, אֵין אֲנַחְנוּ מַסְפִּיקִים לְהוֹדוֹת לְךָ עַל־אַחַת מֵאָלֶף אֶלֶף אַלְפֵי הַטּוֹבוֹת אֲשֶׁר עָשִׂיתָ עִמָּנוּ וַאֲשֶׁר אַתָּה עֹשֶׂה עִמָּנוּ כָּל־יוֹם וָיוֹם׃ לָכֵן לְךָ דוּמִיָּה תְּהִלָּה תִקָּרֵא: עִם־כָּל־זֶה בְּאַהֲבָתֵנוּ וְיִרְאָתֵנוּ אֹתְךָ חָשְׁקָה נַפְשֵׁנוּ לְגַדֵּל וּלְקַדֵּשׁ אֶת־שִׁמְךָ הַגָּדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ וּלְדָבְקָה־בוֹ: וְהִנֵּה אֲנַחְנוּ הִתְחַבַּרְנוּ יַחְדָּו לִגְמוֹל חֲסָדִים אֶת־הַמֵּתִים לְהִתְעַסֵּק בָּהֶם וּלְקָבְרָם, לְקַיֵּם דִּבְרֵי תוֹרָתְךָ הַקְּדוֹשָׁה, וְהוֹדַעְתָּ לָהֶם אֶת־הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר יֵלְכוּ בָהּ, זוֹ גְּמִילוּת חֲסָדִים׃ וְעוֹד אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, אַחֲרֵי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם תֵּלֵכוּ, וְכִי אֶפְשַׁר לְאָדָם לַהֲלֹךְ אַחַר הַשְּׁכִינָה, וַהֲלֹא נֶאֱמַר כִּי יְיָ אֱלֹהֶיךָ אֵשׁ אֹכְלָה הוּא׃ אֶלָּא לָלֶכֶת בִּדְרָכָיו וּלְדַבֵּק בְּמִדּוֹתָיו׃ מַה הוּא גּוֹמֵל חֲסָדִים וְקוֹבֵר אֶת־הַמֵּתִים, גַּם אַתָּה בְּמַעֲשָׂיו וּבְמִדּוֹתָיו תְּהִי מִדָּתְךָ קְשׁוּרָה׃ וּבְכֵן מֵאָז הִתְעוֹרַרְנוּ וְשַׂמְנוּ אֶל־לְבָבֵנוּ לְאַשֵּׁר וּלְקַיֵּם הַמִּצְוָה הַזֹּאת בְּקֶשֶׁר אַמִּיץ בְּלִי הַתָּרָה: אַךְ מְעַט עָשַׂקְנוּ בַּמִּצְוָה הַזֹּאת דָּאַגְנוּ אוּלַי לֹא עָשִׂינוּ לְאֵיזֶה מֵת מִן־הַמֵּתִים כַּשּׁוּרָה, וּפָגַמְנוּ בִּכְבוֹדוֹ, אוֹ שֶׁעָשִׂינוּ לוֹ בִזָּיוֹן בַּטָּהֳרָה אוֹ בְּהַלְבָּשַׁת הַתַּכְרִיכִים

וְתִקּוּן הַקֶּבֶר, אוֹ בִנְשִׂיאַת הַמִּטָּה, וּבְהַדְבָּקַת אָרוֹן וְגוֹלֵל וְדוֹפֵק*) אוֹ עַל־יְדֵי מָקוֹם וְאוֹפַן הֲנָחָתוֹ בַּקֶּבֶר שֶׁלֹּא לְפִי כְבוֹדוֹ אוֹ בִשְׁאָר חֵטְא וַעֲבֵרָה וְעָוֺן וְאַשְׁמָה אֲשֶׁר מֵעֵינֵינוּ נֶעֶלְמָה וְנִסְתָּרָה: עַל־כֵּן כֻּלָּנוּ נָתַנּוּ רַגְלֵנוּ רֶגֶל יְשָׁרָה וּמְבַקְשִׁים מְחִילָה מִן־הַמֵּתִים הַנִּקְבָּרִים פֹּה, וְיִשְׁבְּקוּ חַיִּים לְכָל־יִשְׂרָאֵל: וְאַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ וֵאלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ נֹצֵר חֶסֶד לָאֲלָפִים וְעֹשֶׂה חֶסֶד אֶת־הַחַיִּים וְאֶת־הַמֵּתִים, בָּאנוּ לְפָנֶיךָ בִּתְחִנָּתֵנוּ וּבְבַקָּשָׁתֵנוּ וּבְיוֹם צוֹם תַּעֲנִיתֵנוּ אֲשֶׁר קִבַּלְנוּ עָלֵינוּ לְהִתְעַנּוֹת עַל־כָּכָה יוֹם אֶחָד מִדֵּי שָׁנָה וְשָׁנָה, שֶׁתִּמְחַל וְתִסְלַח וּתְכַפֵּר עַל־כָּל־חַטֹּאתֵינוּ וַעֲוֺנוֹתֵינוּ אֲשֶׁר חָטָאנוּ לְפָנֶיךָ מִנְּעוּרֵינוּ וְעַד הַיּוֹם הַזֶּה. וְתִהְיֶה בְּעֶזְרֵנוּ אֲשֶׁר לֹא יְהִי עוֹד פֶּרֶץ וּצְוָחָה בִּרְחֹבֹתֵינוּ. וּמֵאֲפֵלָה לְאוֹרָה תּוֹצִיאֵנוּ, וְלִבִיאַת מָשִׁיחַ תְּזַכֵּנוּ, וְתִבְנֶה אֶת־בֵּית הַבְּחִירָה בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ, וְקַיֵּם אֶת־דְּבָרְךָ אֲשֶׁר הִבְטַחְתָּנוּ בִּלַּע הַמָּוֶת לָנֶצַח, וּמָחָה אֲדֹנָי יֱהֹוִה דִּמְעָה מֵעַל כָּל־פָּנִים, וְחֶרְפַּת עַמּוֹ יָסִיר מֵעַל כָּל־הָאָרֶץ, כִּי יְיָ דִּבֵּר, אָמֵן: ואומרים קדיש יתום, ולא על הרבנן, והולכים לבתיהם.

*) גולל ודופק, יש עליהם פירושים שונים (ראה בתוספות לכתובות דף ד', ב'. ולסנהדרין דף מ"ז, ב'), אמנם הפירוש המורגל הוא פירוש רש"י שגולל הוא כסוי הארון של מת, ודופק, הדפים שנותנים בצדי הארון.

ולמנחה מתאספים ואומרים בתחלה תהלים ממזמור צ' (תפלה למשה) עד סופו. ואח"כ מתפללים אשרי, חצי קדיש, ומוציאין ס"ת וקוראים ויחל ומפטירין דרשו. ולאחר שמנה עשרה אומרים אבינו מלכנו, תחנון ומוסיפים שומר ישראל. ולא תמוש התורה מפיהם כל היום, גם יזהרו לתת צדקה לעניים, כי אגרא דתעניתא צדקתא (ברכות ו', ב') וכן תענית אותיות תת עני. ישקיף השם ממעון קדשו ויברך את עמו ישראל בברכת בריאות גופם ונפשם, אמן.

ת ם.